

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Фота Максіма ГУЧАКА, БелТА

20 ліпеня адбылося ўрачыстае адкрыццё пасля рэстаўрацыі Нясвіжскага замка — унікальнага аб'екта, унесенага ў Спіс сусветнай спадчыны UNESCO. У падзеі прыняў удзел Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка.

СЛЫННЫ СКАРБ НАШАЙ СПАДЧЫНЫ

Фотарэпартаж Юрыя ІВАНОВА

Аб'ява*

ОТКРЫТОЕ АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО
ГОМЕЛЬБЕЛПРОМКУЛЬТУРА

единственное
специализированное
предприятие
по производству
мебели
и оборудования
для библиотек
и учреждений культуры
предлагает

кафедры, стеллажи,
столы, шкафы, банкетки,
трибуны, мольберты
г. Гомель, ул. Барыкина, 82 "Б"
0232 408-172, 408-182;
+375 29 681 15 30
www.GBPK.by

**Падзея ў Культурнай
сталіцы Беларусі!**

Слынным скарб нашай спадчыны

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1.)

Аляксандра Лукашэнку сустралі артысты ў сярэднявечных строях, а таксама музыканты, што выконвалі старажытную беларускую музыку. З прывітальнымі словам да Прэзідэнта звярнуўся народны артыст Беларусі Геннадзь Аўсяннікаў, які ўвасобіў Мікалая Радзівіла (Сіротку) — заснавальніка сьпіннага палаца.

Аляксандр Лукашэнка наведаў шэраг пакояў палаца і ацаніў якасьць праведзеных работ. Замак, камяніца, арсенал, паўднёвая і ўсходняя галерэі, прыбудова да замка, узьны мост, падземныя хады абарончых збудаваньняў, роў, падземныя збудаванні пад усходнім валам, добраўпарадкавана тэрыторыя знешніх фартыфікацыйных збудаваньняў... Цалкам адноўлены замкавыя капліцы, інтэр'еры княжацкіх пакояў, Залатой, Белай бальнай, Паляўнічай, Малой сталовай, Гетманскай залаў, іншых памяшканьняў... Аляксандр Лукашэнка прайшоў па гэтых залах і, у цэлым, застаўся задаволены ўбачаным.

Разам з тым, Прэзідэнт даручыў рэарганізаваць цяперашнюю сістэму ў рэстаўрацыі і аб'яднаць усіх спецыялістаў у адну "моцную, дастойную арганізацыю".

Кіраўнік дзяржавы азнаёміўся таксама з музейнай экспазіцыяй. Адзначыў неабходнасьць яе папаўненьня з фондаў іншых музеяў, у тым ліку — шляхам перадачы прадметаў на дэпазіт. Наогул, 57 працэнтаў экспазіцыі — арыгінальныя прадметы XVI — пачатку XIX стагоддзя, астатняе — копіі і сучаснае ўзнаўленьне старадаўніх арыгіналаў. Паводле слоў міністра культуры краіны Паўла Латушкі, міжнародныя эксперты далі пазітыўную ацэнку адноўленым інтэр'ерам. Што да замкавых паркаў, то іх, як заўважыў Кіраўнік дзяржавы, трэба падтрымліваць у натуральным стане.

Прэзідэнт падкрэсліў, што кошт білетаў на ўваход у музей павінен быць даступны кожнаму. Міністр культуры паведаміў, што

цена білета на наведанне палацава-паркавага ансамбля будзе складаць 50 тысяч рублёў; для некаторых катэгорый грамадзян прадугледжана 50-працэнтная льгота.

Як далажыў Кіраўніку дзяржавы міністр культуры, палацава-паркавы ансамбль ужо аказвае шэраг платных паслуг. За тры апошнія гады вырасла колькасць наведвальнікаў комплексу. Капі ў 2010-м палацава-паркавы ансамбль наведалі 173 тысячы чалавек, у 2011-м — 210, то за першае паўгоддзе 2012-га — каля 136 тысяч гасцей. Да канца бягучага года лічба, як мяркуюцца, дасягне 300 тысяч наведвальнікаў. Летась даходы ад платных паслуг склалі 1,5 мільярда рублёў, прычым, паводле слоў Паўла Латушкі, цягам двух-трох гадоў комплекс выйдзе на стопрацэнтную акупнасць затрат на ўтрыманне аб'екта.

Аляксандр Лукашэнка сустрэўся з прадстаўнікамі роду Радзівілаў, якія таксама прыехалі наведаць адрэстаўраваны замак. Яны адзначылі, што, у цэлым, ім падабаецца тое, што выканана ў замку. "Радзівілы ніколі не хацелі выяжджаць адсюль, але ў 1939 годзе былі вымушаны зрабіць гэта. Наша сэрца заўсёды тут..." — сказаў адзін з нашчадкаў роду Радзівілаў. "Прыязджайце сюды. Цяпер вам ёсць куды прыехаць", — у сваю чаргу, сказаў Прэзідэнт.

Напрыканцы наведання замка Аляксандр Лукашэнка зрабіў запис у "Кнізе ганаровых гасцей палацава-паркавага ансамбля XVI—XIX стагоддзяў у г. Нясвіжы":

"Дарагія сябры!

Багатая культурная і гістарычная спадчына Беларусі выклікае пачуццё гонару ў кожнага яе жыхара. Адным з унікальных помнікаў архітэктуры з'яўляецца Палацава-паркавы ансамбль у г. Нясвіжы, які ўключаны ў Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

Велічныя і магутныя формы палаца сведчаць аб выдатным таленце нашых продкаў. Неаднойчы ён аднаўляўся пасля войн і перыядаў занябданьня. Дзякуючы

працы рэстаўратараў, будаўнікоў і спецыялістаў музейнай справы сёння мы бачым Нясвіжскі палац ва ўсёй яго прыгажосці.

Няхай і надалей гэты цудоўны твор айчыннага дойлідства застаецца ўвасабленнем культурнага багацця Беларусі, сімвалам невычэрпных стваральных сіл і здольнасцей нашага народа.

Жадаю вам постехаў і новых здзяйсненняў у пачэснай справе даследавання і папулярызаванні славетных старонак мінулага Радзівілы".

Кіраўнік дзяржавы перадаў у дар музею пояс ступцага тыту, характэрны для паясоў, якія вырабляліся на мануфактурах Рэчы Паспалітай у 1760 — 1790-я гады: ён сатканы з шаўковай і сярэбранай пазалочанай (злотнай) ніткай, на канцах мае махры. У сваю чаргу, Прэзідэнт на памяць аб наведанні Палацава-паркавага ансамбля быў перададзены габелен з відамі Нясвіжскага замка.

Жыхары Нясвіжа — Культурнай сталіцы Беларусі — маглі наведаць гэтым днём унікальны аб'ект бясплатна.

На свяце, што працягвалася ў замку, віравала культурная праграма, куды ўвайшлі тэатралізаваныя экскурсіі па замку і музычныя прадстаўленні. У падзеях гэтага дня бралі ўдзел ансамбль "Харошкі", артысты Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, духавы квартэт Прэзідэнцкага аркестра, струнны квартэт Белдзяржфілармоніі, артысты ансамбля "Класік-Авангард", а таксама Заслужанага аматарскага калектыву краіны "Народны тэатр імя Уршулі Радзівілы". На плошчы ля Ратушы адбыўся канцэрт аматарскіх творчых калектываў Мінскай вобласці. Ля помніка Сымону Буднаму прайшлі паэтычныя чытанні "Мой горад, мая гісторыя".

Антон СІДАРЭНКА
Фотарэпартаж напярэдадні адкрыцця палаца Юрыя ІВАНОВА

Сустрэчы на “Славянскім...”

У рамках XXI Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” адбыўся шэраг рабочых сустрэч міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла Латушкі.

Так, як мы паведамлялі, 12 ліпеня Павел Латушка сустрэўся з міністрам культуры Расійскай Федэрацыі Уладзімірам Мядзінскім. Галоўнай тэмай перамоў міністраў сталася абмеркаванне новай праграмы супрацоўніцтва паміж міністэрствамі культуры Беларусі і Расіі на 2013 — 2014 гады.

Наступным днём, 13 ліпеня, Павел Латушка сустрэўся з намеснікам міністра культуры Расійскай Федэрацыі Андрэем Бусыгіным. Пад час сустрэчы было абмеркавана напэўненне праграмы супрацоўніцтва канкрэтнымі мерапрыемствамі. У прыватнасці, разгледжана магчымасць арганізацыі сумесных культурных праектаў. Таксама цягам сустрэчы былі абмеркаваны пытанні актывізацыі адносін у сферы музейнай справы і выставачнай дзейнасці паміж дзвюма краінамі. Да прыкладу, дасягнуты дамоўленасці па абмене музейнымі экспазіцыямі, а таксама аб удзеле расійскага боку ў Першым нацыянальным музейным форуме “Музеі Беларусі”. У сваю чаргу, беларусы паўдзельнічаюць у чарговым Міжнародным фестывалі музеяў “Інтрмузей”, які запланавана правесці ў Маскве.

16 ліпеня прайшла сустрэча міністра культуры Беларусі Паўла Латушкі з намеснікам міністра

культуры Украіны Аляксандрай Губінай. Пад час перамоў, у прыватнасці, абмяркоўваліся пытанні далейшых перспектыв развіцця двухбаковага беларуска-украінскага супрацоўніцтва ў сферы культуры, а таксама была дасягнута дамоўленасць аб рэалізацыі праграмы супрацоўніцтва на 2013 год. Да таго ж, абмеркавана магчымасць правядзення ў Мінску ў лістападзе бягучага года выстаўкі сучаснага мастацтва дзвюма навукамі ўдзел прадстаўнікоў абедзвюх дзяржаў у культурных праектах на тэрыторыі Беларусі і Украіны.

18 ліпеня міністр сустрэўся з кіраўніцтвам і трупай Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа. На сустрэчы абмяркоўваліся перспектывы далейшай творчай дзейнасці тэатра з улікам змен у кіраўніцтве ўстановаў, пытанні развіцця матэрыяльнай базы тэатра ды некаторыя іншыя пытанні. Таксама была разгледжана магчымасць арганізацыі і правядзення новага праекта — Міжнароднага тэатральнага фестывалю на адкрытай пляцоўцы ў Музеі-сядзібе Ільі Рэпіна “Здраўнёва”.

У гэты ж дзень, 18 ліпеня, у Віцебскім аблвыканкаме Павел Латушка правёў прамую тэлефонную лінію з жыхарамі абласнога цэнтра па пытаннях развіцця сферы культуры рэгіёна, а пасля сустрэўся з кіраўніцтвам Мастацкага музея горада. Пад час сустрэчы была абмеркавана магчымасць арганізацыі выстаўкі адной карціны Марка Шагала з фондаў Нацыянальнага музея Сербіі ў Бялградзе.

Адным прабелам менш...

24 ліпеня ў сценах Нацыянальнага мастацкага музея краіны адбудуцца ўрачыстасці да 125-годдзя з дня нараджэння Марка Шагала. Галоўныя сярэд іх — афіцыйная перадача ў дар музею двух графічных аркушаў мэтра на біблейскія сюжэты: “Крыжовы шлях” і “Візія Апакаліпсісу”.

Да Бібліі Шагала звяртаўся ўсё жыццё. Дадзеныя адбіткі датуюцца 1967 годам і з’яўляюцца 24-мі асобнікамі з накладу ў 35. Раней твораў славуага земляка ў НММ не было. Цяпер, дзякуючы “Белгазпрамбанку”, які падарыў гэтыя аркушы скарбніцы, у музеі пакладзены пачатак шагалаўскай калекцыі.

З гэтай нагоды куратар імпрэзы — вядучы навуковы супрацоўнік аддзела замежнага мастацтва ўстановаў Святлана Пракоп’ева — паведаміла, што супрацоўніцтва музея з банкам дадзены добры старт, і яно мусяць мець працяг. Прынамсі, гаворка пра гэта вядзецца.

Пасля афіцыйнай цырымоніі перадачы шагалаўскіх аркушаў — прэм’ера дакументальнага фільма “Марк Шагал. Нерэальная рэальнасць”. Каб шагалаўскія ўгодкі пакінулі след у гісторыі, Міністэрства сувязі і інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь выпусціла спецыяльны канверт з маркай. Гашэне адбудзецца ў часе згаданых мерапрыемстваў.

Трэндзы ўступнай

Праз колькі дзён чакаецца афіцыйнае залічэнне ў студэнты ВНУ сферы культуры і мастацтваў.

Тым не менш, ужо зараз можна падвесці папярэднія вынікі і тэндэнцыі ўступнай кампаніі 2012 года. Як адзначылі ў Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў, адна з найбольш папулярных спецыяльнасцей у гэтай установе адукацыі якраз новая — “Культурная спадчына і турызм”. Акрамя таго, сёлета карыстаўся поспехам “Менеджмент сацыяльнай і культурнай сферы”. Нямаючы выпускнікоў школы, якія жадаюць у будучым займацца рэжысурай народных святаў, а таксама народнымі рамёствамі. Усяго ж у гэтым годзе БДУКІМ плануе прыняць на бюджэтнай аснове 708 першакурснікаў, у тым ліку 16 — у філіяле ўніверсітэта ў Мазыры.

Самы вялікі набор у Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі сёлета на спецыяльнасць “Струнныя смывковыя інструменты”. Асвойваць яе ў новым навучальным годзе будуць 30 першакурснікаў. Як адзначыла сакратар прыёмнай камісіі Акадэміі Ірына Кузаўкова, папулярнасцю карыстаюцца спецыяльнасці, звязаныя з акадэмічнымі спевамі, майстэрскім авалоданнем баяна і акардыона. Аднавіўся набор на запатрабаваную спецыяльнасць “Харэаграфічнае мастацтва і рэжысура”. Калі казаць лічбамі, то сёлета сярэдні конкурс па Акадэміі музыкі склаў 1,4 чалавека на месца, а агульная колькасць першакурснікаў мае дасягнуць лічбы ў 196 чалавек.

Традыцыйна карыстаецца папулярнасцю і Беларускай дзяржаўная акадэмія мастацтваў. Сёлета ў гэтую ВНУ плануецца залічыць амаль роўную колькасць студэнтаў — 146 і 141, адпаведна — як на бюджэтную, так і на платную формы навучання. Пры гэтым самы вялікі набор ажыццяўляецца на спецыяльнасць “Акцёрскае мастацтва. Драматычны тэатр і кіно”, якую будуць асвойваць 15 студэнтаў першага курса.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Тым, хто шануе выяўленчае мастацтва, але лянуецца наведаць музей, 24 ліпеня атрымаюць падарунак. У гэты дзень на агароджы парку Чалоскінцаў будуць развешаны 40 буйнафармадных рэпрадукцый твораў сучасных айчынных мастакоў. Паводле задумы арганізатараў, дадзеная выстаўка мае распаўсюд гараджанам пра Беларусь і яе жыхароў, прадставіць мамэнтальна-ментальны зрэз стану нашай рэчаіснасці. А мае акцыя назву арт-праект “Zabor”.

Пад час “рэпетыцый” праекта.

Усё пра “Zabor”

Праект у пытаннях і адказах

Адкуль?

“У грамадскай свядомасці паняцці “плот” і “культура” традыцыйна лічацца неспалучальнымі. Дык ці не ўспрымуць гэтую акцыю як прафанацыю мастацтва?” — пытаюся ў куратара акцыі, дырэктара па маркетынгу кіраўнічай кампаніі “Зубр Капітал” Ільі Прохарава. Не, мяркуе стадар Прохараў. Сусветны досвед, на ягоную думку, сведчыць пра адваротнае. Падобныя акцыі мелі поспех у еўрапейскіх краінах, нядаўна рэпрадукцыі твораў сучасных расійскіх мастакоў дэманстраваліся ў Пецярбургскім метро. “Так што мы не вынаходнікі веласіпеда”, — значае ён. Ініцыятарамі гэтай выстаўкі сталі міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка і кіраўнік згаданай кампаніі Алег Хусаінаў.

Апошні вядомы і як калекцыянер твораў беларускага мастацтва, і арт-праект “Zabor” — гэта ягонны ўклад у сучасную культуру. Міністр жа лічыць, што людзям мастацтва патрэбна шукаць нестандартныя шляхі да гледача. Куратар гэтай незвычайнай выстаўкі цалкам упэўнены ў поспеху праекта, вынікам якога стане далучэнне да мастацтва тых, хто пакуль што без яго абыходзіцца...

Чаму?

— Чым цікавая гэтая акцыя менавіта вам? — пытанне да аднаго з удзельнікаў выстаўкі — жывапісца Руслана Вашкевіча.

— Так званы публік-арт, або “вулічнае мастацтва”, уяўляецца мне напрамку перспектывным, — адказвае ён. — Арт-праект “Zabor” — спроба вывесці мастацтва за межы выставачных залаў. Гэта, калі хочаце, своеасабліва форма эстэтычнага “захопу тэрыторыі”. Беларускае сучаснае мастацтва ўжо экспанавалася і ў

музейнай прасторы, і ў памяшканнях, для гэтага не прыстасаваных — як на заводзе “Гарьвонт”. Наступны крок — гарадская вуліца. Я бачу ва ўсім гэтым пазітыўную тэндэнцыю.

— А тэма “Беларусь і беларусы” вам блізкая?

— Мяркую, такой выстаўцы тэма і назва ўвогуле не патрэбны, тым больш, нацыянальная прывязка. Праблемы паўсоль — аднолькавыя. Як мастак я хацеў бы засяродзіцца на гэтай акалічнасці...

Як?

Другі ўдзельнік праекта — Віктар Альшэўскі тракуе выстаўку як мадэль глабальнай культурнай прасторы. Гэта ўжо ёсць у свеце. У прыватнасці, падобныя акцыі звычайна для Масквы: калі ўвесь горад паўстае перад жыхаром і гоцем суцэльнай экспазіцыйнай прасторай. На думку спадара Віктара, арт-праект не падмяняе музейную залу, але дапаўняе яе. Пасля экспанавання вялікіх рэпрадукцый на гарадской вуліцы варта зладзіць выстаўку ўжо саміх твораў у экспазіцыйнай зале. І можна спадзявацца, што людзі пойдучы глядзець на арыгінал, пасля таго, як пабачылі эфектна пададзеныя рэпрадукцыі. А апошнія могуць паехаць далей па краіне альбо за мяжу.

Колькі?

На “заборнай” выстаўцы будуць экспанаваны рэпрадукцыі работ чатырох мастакоў. Акрамя згаданых вышэй твораў, гэта Сяргей Ковель і Уладзімір Стальмахоў. Уявіць карціны такіх розных аўтараў пад адным дахам даволі цяжка. — Цікава, як яны спалучацца на адным “Zabor’ы”?

Вісець на “глоце” выстаўка будзе два з паловай месяца.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Рыцары ў Мсціславе

28 — 29 ліпеня каля Замкавай гары ў старажытным Мсціславе пройдзе чарговы рыцарскі фестываль.

Ужо пяты раз раён пачуе звон мячоў ды ўбачыць баі рыцараў. Сёлетняе свята “Мсціслаў” запланавана правесці з размахам. Як распавяла “К” метадыст РМЦ Тамара Чубанова, мерапрыемства распачнецца традыцыйным шэццем удзельнікаў. У першы дзень свята гледачы ўбачаць двубой ва яроў, змаганні лучнікаў і мечнікаў, джыгітоўку.

Для таго, каб зрабіць гэтыя дні сапраўды незабыўнымі, на рыцарскі фэст запрошаны беларускія

фольк-гурты, сярод якіх — вядомы “Стары Ольса”, а таксама танцавальныя ды вакальныя калектывы не толькі з нашай краіны, але і з Кіева, Харкава, Санкт-Пецярбурга.

У другі дзень адбудзецца бургут “Штурм замка” і змаганні вершнікаў. Але гэтым праграма свята ў Мсціславе не вычэрпваецца. Гасцей чакае шмат падзей: гэта і відовішчнае фаер-шоу, і майстар-класы па стральбе з лука ды арбалета, і адмысловая забаўляльная праграма для дзяцей. ...

З багатай гісторыяй мясцін гледачы змогуць пазнаёміцца на выстаўках “Мсціслаў на скрыжаванні эпох”, “Беларуская кніга: шляхам са стагоддзямі”.

Дзіяна ФІЛІМОНАВА

Першая ластаўка Дзяржаўнай праграмы "Замкі Беларусі" не стала вялікай сенсацыяй. Яно і зразумела: сціплы навес па-над парэшткамі колішча Гаштольдаў, які з'явіўся сёла ў Геранёнах, вокамгненнага захаплення не выклікае, ды і выглядае ён не надта "тэлегенічна". Згодна з Дзяржпраграмай, на гэтыя работы было прадугледжана дзесьць мільёнаў рублёў, ніякай тэхнічнай складанасці яны з сябе не ўяўлялі, таму і не дзіва, што дадзены яе пункт быў выкананы самым першым.

Тым не менш, абмінуць увагай факт ніяк не выпадае. Хаця б таму, што ён не адзінакавы. Прэвентыўная кансервацыя парэшткаў замка — лагічнае звязно ў ланцугу паслядоўных высілкаў па рэалізацыі турыстычнага патэнцыялу Іўеўскага раёна. Прычым робяцца яны пакуль што, па сутнасці, сіламі самога раёна, не раўнууючы, як у той прыказцы. Зрэшты, ёсць і іншы ўстойлівы выраз: пра ляжачы камень...

ледзь не кожны школьнік. Прычым, як мяркуюць даследчыкі, пачыналася яна менавіта тут, у Геранёнах, куды неяк завітаў па справах спадкаемца прастола Жыгімонт Аўгуст...

Напалеон Орда заспеў Геранёнскі замак ужо ў руінах, якія ён і зафіксаваў, надаўшы ім рамантычны выгляд. Думаецца, турысты ўпадабалі б гэтае месца нават у такім выглядзе: крышачку з надбаны, але, у цэлым, вельмі маляўнічы краявід. "Несанкцыянаваная" зеляніна сям-там пралядаецца, аднак яна зусім не псуе карціну: можна ўбачыць і валы, і рэшткі вежаў, і касцёл. Храм, закладзены ля ўзножжа замка яшчэ са-

графічную рэканструкцыю, зробленую ўжо цяпер...

Да нядунага часу толькі гэты сціплы малюнак і дазваляў уявіць, якім быў замак у перыяд свайго росквіту. Не так даўно з'явіўся і паўнаватрасны трохвымерны макет. яго зрабіла загадчык Геранёнскага філіяла Цэнтра рамёстваў Юзэфа Старасціна. Матэрыял — і традыцыйны, і адначасова, нязвыклі ды складаны: саломка.

Пакуль што макет месціцца ў сціплым пакойчыку філіяла, пакідаючы яго хіба з нагоды разнастайных святаў. Тым не менш, неўзабаве ён мае заняць больш пачэснае месца: у Цэнтра культуры

рукі. Па словах Георгія Гагарына, зацікаўленага інвестары ўжо з'яўляліся на даляглядзе. Яно і не дзіва: лепшае месца для санаторыя ва ўсёй краіне цяжка знайсці, а попыт на такія ўстановы воль ужо які сезон перавышае прапанову... Мабыць, у тым ліку і з эканамічнай прычыны Гродзенскі аблвыканкам вырашыў пакінуць гэты "ласы кавалак" на сваім балансе, выступіўшы ў ролі інвестара.

Сёння гаспадароў у былой сядзібы шмат — спіртзавод і некаторыя гаспадарчыя пабудовы належаць прыватнікам, у капліцы ідуць набажэнствы, а даўно аварыйны палац, афіцыны, свіран па-ранейшаму застаюцца на

Іўеўскі трохкутнік: пакручасты сюжэт з сенсацыяй

Аднаўленне — замест руйнавання ў рэжыме "рэаліці-шоу"

— Работнікі культуры раёна ўзялі над парэшткамі замка своеасаблівае "шэфства", і цяпер мы рэгулярна працяляем сярод суботнікі, — тлумачыць начальнік аддзела культуры Іўеўскага райвыканкама Георгій Гагарын. — Грошы на стварэнне навеса былі выдаткаваны з райбюджэту, а воль расчышчалі тэрыторыю мы пераважна сваімі рукамі, з дапамогай лягаса...

У мінулы мой прыезд — усяго некалькі гадоў таму — ніякай сцяжынкы тут не было. І прадзірацца да тых лічаных каменчыкаў, што засталіся ад былой велічы, адважыўся б хіба самы ўпарты.

"Джунглі" на месцы замка

Стоячы ля руін замка, Георгій Гагарын з захапленнем распавядае пра мінушчыну Геранёнаў — тая часы, калі пры двары Гаштольдаў, кажуць, было ажно дзве сотні музыкаў. Апошні прадстаўнік роду, ваявода наваградскі Станіслаў, у 1537 годзе ўзяў сабе за жонку сямнаццацігадовую Барбару — прыгажуню з роду Радзівілаў. Неўзабаве яна аўдавала, дзяцей у гэтым шлюбе не было, і таму магнатскі род згаснуў. Але сумны фінал стаў пачаткам той гісторыі каханьня, якую ведае сёння

туры ўжо рамантуецца новае памяшканне для мясцовых умельцаў.

— Яшчэ ў мяне ёсць мара: паставіць кросны, — кажа Юзэфа Старасціна. — Нават знайсці іх ужо ўдалося ў адной вёсцы. Таму чакаем памяшкання...

Кросны здатныя стаць яшчэ адным прыцягальным для турыстаў аб'ектам. Але самы вялікі аргумент наведзець Геранёны — гэта цэлы россып сапраўды ўражальных цікавостак, якія знаходзяцца зусім паблізу ды сканцэнтраваны на невялікай тэрыторыі. Воль і да знакамітага палаца ў Жамыслаўлі адсюль — усяго кіламетраў пятнаццаць, праўда, па кепскай гравійцы. Род Умястоўскіх, які доўгі час валодаў тымі землямі, не так даўно быў увекавечаны досыць нетрывіяльным чынам: у яго гонар назвалі мясцовы СВК. І хоць апошні і з'яўляецца спадкаемцам калгаса, але... Як падаецца, такі прыклад нэймінгу ўсё адно варты пераймання.

Чым пагражае наступны "мокры" сезон?

Адрозніе нашым прыездзе ў Жамыслаўль метадыст аддзела культуры Уладзімір Пашкевіч агледзеў забітыя ды зачыненыя дзверы "другіх Лазанак". Для аматараў побытавага вандалізму гэтая перашкода не з'яўляецца непераадальнай: як вядома, яны — людзі ўпартыя. Хаця вартунык цяпер ставіцца да сваёй задачы куды больш адказна. Усё ж столькі было тлуму...

Слядоў нядунага пажару адрозніе не ўбачыш. Абгарэлыя кроквы прыбраны, а пачарнелы фронтон быў пабелены на скорую руку. А воль наступствы ліквідаваць такім касметычным спосабам, на жаль, немагчыма.

Падаючы долу, мажнныя брусы павявалі аўтэнтчную гітлу ў хале — сямтам пралядаюцца не аб'якія выбоіны. Ды бяда ў тым, што кафля засталася пад адкрытым небам: даху над цэнтральнай часткай палаца, лічы, няма. Адпаведна, ужо ў наступны "мокры" сезон яго руйнаванне значна паскорыцца.

Адзін з варыянтаў вырашэння сітуацыі — перадача маёнтка ў прыватныя

балансе мясцовай гаспадаркі. Праект ахоўных зон пакуль не распрацаваны. Як вынік — летась на тэрыторыю сядзібы "залезла" сучасная забудова.

Неўзабаве цэнтральная частка маёнтка мае быць перададзена Іўеўскаму райвыканкаму. Прычым яе непасрэдным гаспадаром, як мяркуецца, стане менавіта аддзел культуры.

— Пра канкрэтныя планы, вядома, казаць зарана, але агулам канцэпцыя выкарыстання ўжо даўно з'явілася, — распавядае Георгій Гагарын. — Гэта будзе Культурна-турыстычны цэнтр, дзе знойдзецца месца і для музейнай экспазіцыі, і для глядзельнай або канферэнц-залы, і для рэстаранчыка, і, вядома, для гасцявых пакояў. Як нам падаецца, у афіцынах можна стварыць дэмакратычны гатэльчыкі, а воль начлег у самім палацы будзе, безумоўна, па VIP-прыскуранце...

Георгій Гагарын нічога не кажа пра тэрміны. Затое ён спадзяецца, што падрыхтоўку праектна-каштарыснай дакументацыі і, адпаведна, рэстаўрацыйных работ у аддэла разбіць на часткі.

— І пачнём мы, зразумела ж, з даху, — дадае ён. — Бо займацца часовай кансервацыяй, як падаецца, онсу няма, трэба як мага хутчэй прыступіць да асноўных работ. Тым больш, наколькі мне вядома, сур'ёзнае фінансаванне запланавана ў абласным бюджэце ўжо на наступны год...

Замак Гаштольдаў быў зруйнаваны задоўга да нашага з'яўлення на свет. А воль сядзіба Умястоўскіх руйнуецца акурат цяпер — нібы па законах "рэаліці-шоу", эфект якога забяспечвае перманентная ўвага ЗМІ. Сожэт развіваецца пакручаста: то занеакоенасць, то надзея, то роспач... І не выклікае сумневаў, што хэпі-энд тут патрэбны нават не столькі з эканамічных, колькі менавіта з ідэалагічных прычын.

Манументальныя экспанаты

Тым больш, гэты комплекс у перспектыве здатны прагнаваць шырокі дыяпазон забав для турыста, стаўшы аб'ектам паказу і інфраструктуры "ў адным флаконе". Сярод можна прыехаць і на экскурсію, і на адпачынак — балазе пад бокам прыгожай сажалка. Ды і ў пахмурнае надвор'е будзе чым заняцца. Сядаш на каня — жалезнага або жывога — і наперад па навакольных адметнасцяў!

Па дарозе назад у Іўе ўглядаешся ў спісчастыя вежы неагатычнага касцёла ў Суботніках, крыпта якога стала фамільнай пахавальняй Умястоўскіх. І звонку, і знутры храм захаваўся ў выдатным стане — як быццам, і не было дзесяцігоддзяў запусцення. А ёсць яшчэ шыкоўныя касцёлы ў Дудах, Ліпнішках, Трабах, Лаздунах, самім Іўі... Між тым, гарадок адметны і сваёй асяроддзёвай забудовай: мала дзе яшчэ так добра захаваўся дух мястэчка стогодавай даўні-

Працяг тэмы

Драўляны квартал у 3D

Апошнім часам вялікая ўвага грамадскасці надаецца драўлянай архітэктуры беларускіх гарадоў. Неаднаразова і ў "К" размяшчаліся аналітычныя матэрыялы, прысвечаныя захаванню такіх адметных аб'ектаў ды іх выкарыстанню ў турыстычнай інфраструктуры. Не абышлі сваёй увагай нашы карэспандэнты і старадаўні Гомель (гл. "К" № 26 за 2012 г.), для якога драўляная архітэктура, відавочна, — не пусты гук.

Так, сваё бачанне праблемы стварэння прывабнага ансамбля драўляных вуліц Гомеля мае мясцовы архітэктар Сяргей Ляпін, выпускнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта транспарту, які распрацаваў праект Культурна-забавляльнага квартала ў старым горадзе над Сожам.

Як адзначыў у гутарцы з карэспандэнтам "К" Сяргей Ляпін, пад час працы над праектам яму даводзілася звяртацца па кансультацыі да прафесіяналаў у галіне гісторыі, горадабудаўніцтва, улічваюць ранейшы вопыт. Як вынік — кожная дэталі ў гэтым 3D-макеце (ад уласна дэкору да разных дзвярэй і самой пабудовы) — дакладная копія гомельскай традыцыйнай архітэктуры, што была адноўлена па дакументах ды графічных выявах.

Разам з тым, галоўны клопат маладога архітэктара — рэалізацыя задуманага праекта, кошт якога, безумоўна, вымяраецца не адным мільёнам рублёў. Па яго словах, зараз вядзецца пошук патэнцыйных інвестараў.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Адзін з макетаў Сяргея Ляпіна.

мімі Гаштольдамі, на шчасце, захаваўся ў добрым стане — акурат цяпер там ідзе сур'ёзная рэстаўрацыя старадаўніх фрэсак. І гэта ці не адзіная "прывязка" да гістарычнага ландшафту.

Парадокс непразлыны гай — парэшткі парку, які з'явіўся ўсяго парутройку дзесяцігоддзяў таму. Тамтэйшы калгас "мільнер" пераўтварыў археалагічны помнік у шыкоўную рэкрэацыйную зону з летняй эстрадай і нават атракцыйнамі. Калі што і засталася на сёння ад тых старанняў, дык толькі — адны праблемы...

"Зачыстка" схілаў і вяртанне ім адпачатковага выгляду запатрабуе немала высілкаў. Пакуль яна толькі пачалася, дзякуючы чаму да руін можна беспраблемна дабрацца — канешне ж, не ў тупліках на абсасах, але, прынамсі, у кросоўках. І барацьба з "джунглямі" працягнецца.

...Сёння турыст у Геранёнах можа паглядзець анімацыйную праграму, прысвечаную вытокамі рамантычнай гісторыі. І ўсё, ізноў жа, "сваімі сіламі" — выкладчыкаў мясцовай школы мастацтваў ды супрацоўнікаў раённага метадычнага цэнтра. Замовіць гэтую праграму можа кожны ахвотны, ды і кошт сімвалічны — 50 тысяч рублёў. Турыстычныя групы, маршрут якіх праходзіць праз Геранёны, натуральна, карыстаюцца магчымаасцю. Але... груп такіх надта мала: месца — зусім "нераскручанае". І чаго тут яўна не хапае, дык гэта інфармацыйнага шчыта.

— Яго ўсталяванне — у нашых бліжэйшых планах, — Георгій Гагарын нібыта чытаў мае думкі. — Турысты здолеюць убачыць і малюнак Орды, і

ны. І шкада, што гэты дух, не ўзяты пад абарону дзяржавы, паступова чэзне: сучасныя рамонтны даюцца ў знакі...

Зразумела ж, паўстае пытанне: дзе турыст можа падрабязна даведацца пра ўсё гэтае багацце? Як выявілася, своеасаблівы інфармацыйны цэнтр у Іўі ўжо з'явіўся — ці, дакладней, гэтую функцыю выконвае Музей нацыянальных культур, адносна нядаўна адкрыты ў гарадку.

Не заўважаць гэтую даваенную камянічку наўрад ці ў каго атрымаецца. Ля яе ўвахода — цэлая "выстаўка дасягненняў" савецкага манументальнага мастацтва. Раней помнікі ставілі ледзь не ў кожным калгасе, а цяпер аддзел культуры выступіў з папраўдзе мудрай ініцыятывай: звесці іх з усяго раёна на музейны падворак ды надаць статус экспанатаў.

Экспазіцыя ў музеі пакуль толькі ствараецца, сродкаў на яе бракуе, і таму гэты і без таго складаны ды карпатлівы працэс, верагодна, расцягнецца ў часе. Ды дзейнасць установы не абмяжоўваецца ейнымі сценамі — яна прапануе і паўнаўраўнаважаны экскурсійныя паслугі па гарадзе ды раёне.

— Тыя турысты, што падарожнічаюць самастойна, без экскурсійнага суправаджэння, шмат чаго "недаатрымаваюць", — пераканана дырэктар музея Рэгіна Сяліцкая. — Так, можна самім пад'ехаць, скажам, да нашай мячэці, паглядзець яе звонку... Але наўрад ці ў вас атрымаецца пазнаёміцца з імамам, даведацца пра шматвяковыя традыцыі беларускіх татаруў...

У музеі кожны ахвотны можа атрымаць і буклецік з картай ды апісаннем адметнасцей Іўеўшчыны. Так, надрукаваны ён на звычайным чорна-белым прынттары — усё ж робіцца "сваімі сіламі". Аднак патрэбную інфармацыю з яго ўсё адно можна пацэрапіць.

■ ■ ■

Між іншым, і арыгінальная назва музея — не проста "назва дзеля назвы". Пра геаграфічны брэндінг сёння гавораць усё часцей, і зусім не дарэмна. Кожны куток Беларусі, які прэтэндуе на ўвагу турыстаў ды павагу сваіх жыхароў, павінен мець нейкую пазнавальную рысу ва ўласным абліччы. На Іўеўшчыне яе, падобна, ужо знайшлі. І робяць акцэнт на мультыкультуралізм, мірнае суіснаванне розных веравызнанняў ды культур, уласцівае гэтаму краю спрадвечу.

16 чэрвеня на месцачковай плошчы была адкрыта манументальная кампазіцыя. Чатыры высокія пліты, у нечым падобныя да скрыжалей, адлюстроўваюць чатыры рэлігіі і канфесіі, якія гістарычна "прапісаліся" ў мястэчку. Праваслаўная частка мемарыяла "пазірае" на царкву, каталіцкая — на касцёл, мусульманская — на мячэць, а іўдзейская — на колішнюю сінагогу. Пасярэдзіне ж — фантанчык, які для некага сімвалізуе вітальную сілу, а камусяці проста радуе вока. Мемарыял, між іншым, таксама паўстаў "сваімі сіламі", без сур'ёзнага фінансавання.

Дый што казаць, калі нават графіці, якія санкцыянавана ўпрыгожваюць адзін з месцачковых парканаў, таксама адлюстроўваюць тэму мультыкультуралізму! Пакуль многія ўсё яшчэ не могуць уцяміць, а што ж такое геаграфічны брэндінг (беларускія работы, дастаўленыя на нядаўні Міжнародны фестываль "Open", як падаецца, дазваляюць паставіць такі "дыягназ"), тут, у маленькім Іўі, ужо не проста вызначыліся з ідэяй брэнда, але і паступілі зрабіць важкія крокі па яе "прасоўванні".

Таму самае важнае, каб высылкі не як "зрэзаніравалі" і за межамі раёна, каб пра іх даведаліся і турагенцтвы, і непасрэдна іх кліенты, каб на медыяхвалю з'явіўся піяр. Але ж вырашыць гэтую задачу сваімі сіламі амаль нерэальна. І таму хочацца верыць, што "зародак" турызму, створаны стараннямі жыхароў Іўеўшчыны, будзе развівацца ўжо не толькі на саматужным энтузіязме.

Ілья СВІРЫН,

**наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Іўеўскі раён — Мінск**

Касцёл Святой Веранікі на Ушаччыне: пяць тэлефанаванняў пра аварыйны стан, абяцанні ды піяр

культуры. У адным з іншых паселішчаў Ушаччыны — у Дольцах — у нас таксама стаяла напаяўзакінутая сядзіба. Дык вось, летась з дапамогай уласніка, мясцовага СВК, мы змаглі замураваць уваходы ў аб'ект гісторыка-культурнай спадчыны. Да яшчэ адной сядзібы — у вёсцы Арэхаўна — цяпер таксама абмежаваны доступ. Аб'ект знаходзіцца на балансе раённага аддзела культуры, і таму мы маем магчымасць пастаянна адсочваць стан будынка.

гісторыка-культурнай спадчыны прывядзём, і будзем трымаць сітуацыю з аховай касцёла пад самым пільным кантролем...

Тэлефанаванне пятае. "Ініцыятыва павінна зыходзіць з рэгіёнаў"

Аксана СМАТРЭНКА, намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь:

З той прычыны, што ўласнікам касцёла не з'яўляецца ні Рымска-каталіцкая царква, ні аддзел культуры, наладзіць выніковую працу з гэтым аб'ектам даволі складана. Шмат залежыць ад мясцовых улад. Але, на жаль, у бюджэце ўласніка — мясцовага сельсавета — сапраўды не прадугледжаны грошы пад рэалізацыю ахоўных мерапрыемстваў. Іншая справа, што грошай і ва ўсім Ушацкім раёне на рэалізацыю падобнага праекта пакуль няма...

Я пераканана: турызм — гэта наша будучыня, і яго развіццё на Ушаччыне вельмі перспектыўнае. Таму мы будзем прыкладаць усе намаганні, каб нашы аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны былі дагледжаны. Але ж не ўсё адразу...

Тэлефанаванне чацвёртае. "Будзем трымаць сітуацыю на кантролі"

Пётр ПАДГУРСКІ, галоўны спецыяліст ўпраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама:

— З той прычыны, што ўласнікам касцёла не з'яўляецца ні Рымска-каталіцкая царква, ні аддзел культуры, наладзіць выніковую працу з гэтым аб'ектам даволі складана. Але касцёл Святой Веранікі ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурнай спадчыны краіны, таму ўвага да гэтага храма заўсёды будзе пільнай. Шмат што ў плане захавання спадчыны, як я пераканана, залежыць ад мясцовых улад. Але, на жаль, у бюджэце ўласніка — мясцовага сельсавета — сапраўды не прадугледжаны грошы пад рэалізацыю ахоўных мерапрыемстваў. Таму, паўтаруся, гэта даволі складанае пытанне. Безумоўна, першачарговыя работы па кансервацыі аб'екта

— Па-першае, паводле беларускага заканадаўства менавіта мясцовыя ўлады павінны паклапаціцца пра ахову гісторыка-культурнага аб'екта, што знаходзіцца ў іх уласнасці. Каб законсерваваць касцёл, можна абысціся мінімальнымі сродкамі: не так шмат каштуе скасіць траву вакол храма, пазабіваць вокны дошкамі і гэтак далей. Гэта даволі лёгка можна зрабіць з дапамогай школьнікаў, мясцовых жыхароў. Па-другое, варта шукаць уласніка, які зможа ўтрымліваць дадзены аб'ект у цэласнасці. Па-трэцяе, можна прыцягнуць да кансервацыі касцёла валанцёраў, арганізаваць разнастайныя акцыі, і такім чынам звярнуць увагу на праблему гэтага аб'екта гісторыка-культурнай спадчыны. Карацей, патрэбна ініцыятыва менавіта з рэгіёнаў, каб пра гэты храм ведалі не толькі жыхары Селішча, тады і грошы на кансервацыю аб'екта знойдуцца нашмат хутчэй. Напрыклад, праекты ў Барысаве, дзе рамантуецца Свята-Уваскрэсенскі кафедральны сабор, або ў Сынкавічах, па рэстаўрацыі царквы-крэпасці, былі распачаты, у тым ліку дзякуючы ініцыятыве святароў ды прыхаджан...

**Пытанні задаваў
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ**

Кансервацыя не прадугледжана?

Днямі, выязджаючы ў пазакамандзіровачную вандроўку па рэгіёнах Беларусі, карэспандэнт "К" наведаль вёску Бычкі, дзе нарадзіўся народны пісьменнік Беларусі Васіль Быкаў. А пасля, вяртаючыся на мінскую трасу, былі ўражаны велічным касцёлам Святой Веранікі ў Селішчы. Пашкоджаны, адкрыты і людзям, і дажджам (у культурным збудаванні дах абваліўся ў некалькіх месцах, а пра перспектыву мураў вось-вось абрынуцца і казаць не варта), тым не менш, касцёл прыцягвае вандроўнікаў сваёй манументальнасцю ды велічнасцю... Патэнцыйна прывабны турыстычны аб'ект? Безумоўна. Але ў тым стане, у якім храм знаходзіцца зараз, казаць пра яго турыстычную запатрабаванасць было б, вядома ж, ранавата. Чаму ж гэты аб'ект не стаў месцам паломніцтва шматлікіх беларускіх і замежных турыстаў, ці плануецца кансервацыя касцёла і ці будуць выдаткаваны на яе фінансавыя сродкі, з дапамогай пяці тэлефанаванняў даведаўся карэспандэнт "К", вярнуўшыся ў Мінск.

Тэлефанаванне першае. "Баланс — не наш"

Сяргей ГАРБАЧОЎ, начальнік аддзела культуры Ушацкага райвыканкама:

— Ведаю аб праблеме. Гэты касцёл, пабудаваны, здаецца ў XVIII стагоддзі (год пабудовы — 1726. — **Ю.Ч.**), на жаль, знаходзіцца не на нашым балансе: ім валодае Кубліцкі сельскі савет. Вядома, на кансервацыю касцёла патрэбна шмат грошай, якіх няма. Ды і прыхаджан-каталікоў, якім можна было б перадаць гэты аб'ект для захавання, наколькі ведаю, у Селішчы амаль не засталася. Усё ж днямі была зацверджана раённая Праграма па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, і, згодна з дакументам, уласнік касцёла павінен да канца бягучага года прыняць усе меры па абмежаванні доступу да аб'екта і правесці першасныя кансервацыйныя мерапрыемствы...

Тэлефанаванне другое. "Дапамозе будзем рады!"

Наталія ПАДГОЛ, сакратар і в.а. старшыні Кубліцкага сельскага савета Ушацкага раёна:

— Вырашэнне агучанага пытання ўпіраецца ў нястачу грошай. Асабіста

та ў мяне сэрца крывёю абліваецца, калі я бачу гаротны стан касцёла Святой Веранікі, але што ж мы можам зрабіць? На кансервацыю ці работы па добраўпарадкаванні тэрыторыі храма фінансавання не прадугледжана. Асабіста маё меркаванне — трэба падключыць да гэтай справы валанцёраў, бо сваімі сіламі мы проста не ўправімся. Але, безумоўна, будзем рады любой дапамозе. Магчыма, яна з'явіцца, і пры дапамозе вашай газеты...

Тэлефанаванне трэцяе. "Турызм — перспектыва"

Алена ПАШКОВІЧ, старшыня Ушацкага раённага савета дэпутатаў:

— Самае галоўнае, на мой погляд, — засцерагчы касцёл ад далейшага разбурэння. І гэтым павінны дапамагчы не толькі першасныя меры, накіраваныя на абмежаванні доступу да аб'екта, а і рамонт даху старадаўняга храма. Іншая справа, што грошай у раёне на рэалізацыю падобнага праекта па-

Тэлефанаванні ў рэдакцыю

У рэдакцыі "К" гэтымі днямі раз-пораз раздаюцца тэлефанаванні. Сэнс пытанняў прыблізна наступны: "12 ліпеня ў Віцебску знятаку закрылі адзіны ў краіне Музей прыватных калекцый. З якой прычыны?" Для "прасвятлення" сітуацыі мы звярнуліся ва ўпраўленне культуры Віцебскага аблвыканкама.

Што з Музеем прыватных калекцый?

Спецыяліст абласнога ўпраўлення Пётр Падгурскі, які курыруе дзейнасць музеяў, патлумачыў, што будынак па вуліцы Даватара, дзе месціцца Музей прыватных калекцый, знаходзіцца ў небяспечным стане. Менавіта з гэтай прычыны калекцыі перавезены на захоўванне ў Віцебскі абласны краязнаўчы музей, філіялам якога і з'яўляецца Музей прыватных калекцый... Па больш падрабязную інфармацыю Пётр Падгурскі параіў звярнуцца да дырэктара Віцебскага абласнога краязнаўчага музея Глеба Савіцкага.

Па словах кіраўніка абласной установы, будынак па вуліцы Даватара сапраўды знаходзіцца ў аварыйным стане: трэшчыны ў сценах, лядашчыя паддашковыя перакрыцці. Канчатковае экспертнае заключэнне, паведаміў Глеб Савіцкі, павінны даць неўзабаве полацкія спецыялісты. Супрацоўнікі Музея прыватных калекцый працуюць на сваіх ранейшых рабочых месцах, а вось для прыватных наведванняў установа, сапраўды, закрыта з 12 ліпеня. Далейшы лёс музейнага будынка па вуліцы Даватара, па словах Глеба Савіцкага, невядомы. Але ў любым выпадку прыватныя калекцыі неўзабаве можна будзе пабачыць у сценах абласнога краязнаўчага музея...

Застаецца дадаць, што Музей прыватных калекцый — сапраўды ўнікальны. Працуе ён з 1993 года і з'яўляецца своеасаблівым штабам мясцовых (і не толькі!) калекцыянераў. У фондах — амаль паўтары тысячы прадметаў: манеты, медалі, паштоўкі, археалагічныя і побытавыя рэчы. Акрамя таго, тут перыядычна экспанаваліся самыя разнастайныя прыватныя зборы.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Сапраўдным героем сёлета "Славянскага базару ў Віцебску" стаў Леў Лешчанка. У лютым знаму артысту споўнілася 70. У дзень адкрыцця фестывалю ён атрымаў Спецыяльную ўзнагароду Прэзідэнта Беларусі "Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення". А напярэдадні закрыцця форуму спявак меў бенефіс у Летнім амфітэатры. Перад ім Леў Валяр'янавіч завітаў у прэс-цэнтр фестывалю.

"Львіная доля"

— Грамадскае прызнанне для мяне вельмі дарагое. Я ўражаны вашым прыёмам, шчыра люблю Беларусь, тут у мяне шмат сяброў. Добра памятаю, як удзельнічаў у першым "Славянскім базару ў Віцебску": мы разам з Максімам Дунаеўскім стаялі на сцэне (ён — за раялем) — і спявалі "Городские цветы". Тое было яшчэ да фільма, дзе песню праспяваў Міхаіл Баярскі. Мой кожны прыезд да вас — падарунак лёсу...

Калі пачаліся ўспаміны, то Леў Валяр'янавіч зазначыў:

— А вось да колішніх савецкіх мастацкіх саветаў стаўлюся не толькі са знакам "мінус". Там былі прафесіяналы, якія не прапуськалі дрэнных, безгустоўных песні. Хаця выпадкі, зразумела, былі розныя... На адной з тэлепраграм я спяваў "Ни минуты покоя". І ў канцы нешта такое на мяне "нашло", што я... падскочыў ад перапоўненасці пачуццямі. Ну а потым, вядома, праграму павінен быў прымаць мастацкі савет. Паглядзелі, убачылі мой скок. Рэдактар запытвае ў камісіі: "Што, выразаць?" — "Песню можаце выразаць, а скок хай застаецца"...

Няма часу ў Льва Лешчанкі на канфлікты:

— Эстрада, лічу, — адзінае мастацтва, якое шукае адлюстравання не канфлікт, а... "кампраміс", бо скіравана на тое, каб публіка атрымала задавальненне. Увогуле, мастацтва кампрамісу, у яго лепшым жыццёвым сэнсе, павінна быць адным з галоўных для кожнага. Навошта канфліктаваць, калі можна знайсці паразуменне? А знаходзіць яго — трэба. І неабходна. Так, пагаджуся, крывіду дараваць нельга, яна "з'ядае". Але

іх я ніколі не стаў бы тым, хто я зараз, бо менавіта яны прынеслі мне, бадай, самую вялікую папулярнасць, любоў слухачоў. Аднойчы ён сказаў: "У мяне ёсць опера". Я паслухаў, мне вельмі спадабалася. Гэта была "Царыца". Опера гэтая сапраўды цікавая. Там тры акты. І ажно тры Кацярыны: маладая, сталая і старая. У музыцы выкарыстана полістылістыка. Ад-

тэатра... І хаця мяне пазначаюць у праграмах аўтарам ідэі, я, насамрэч, займаўся толькі "прамоўшман". Але чаму б не дапамагчы, калі твор цікавы ды кампазітар таленавіты?..

А вось да сваіх талентаў знакаміты спявак ставіцца сціпла:

— Зоркай я пачуваю сябе толькі тады, калі знаходжуся дзесьці саманасам — у ванным пакоі, да пры-

"Зорныя гадзіны" на сёлета "Славянскім базару ў Віцебску" адкрыў **Аляксандр Рыбак** з Нарвегіі — пераможца "Еўрабачання-2009" і беларус па паходжанні. Па-беларуску, праўда, ён пакуль не размаўляе, але песню беларускамоўную запісаў — "Небасхіл Еўропы". І ўключыў яе ў свой новы альбом:

— Ёсць два тыпы кар'еры: тыя, якая развіваецца паступова, і тая, што пачынаецца адразу з нечаканага ўзлёту. Тры гады таму ў мяне атрымаўся акурат другі варыянт. І вось дзеля гастрольных тураў нават "адклаў" заканчэнне кансерваторыі. Але сёлета навучанне завяршылася. Я атрымаў дыплом, дзе пазначана: "Майстар скрыпкі"...

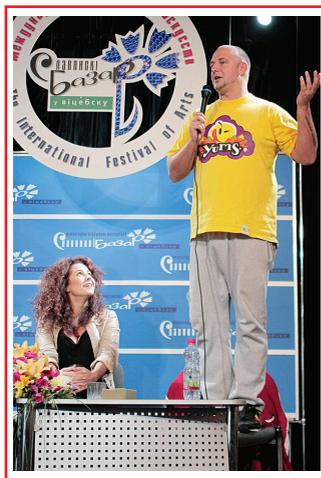
Сваю прэс-канферэнцыю Аляксандр Рыбак завяршыў, можна сказаць, рэкламнай акцыяй. Спачатку прызнаўся: "Мне так падабаецца ваша краіна! І я так хачу, каб да вас прыежджала ўся Еўропа!" А пасля папрасіў залу праскандзіраваць запрашэнне для ўсіх замежнікаў прыезджаць да нас у госці.

метныя вакальныя партыі. І я пачаў неяк "прабіваць" яе па сваіх каналах, карыстаючыся папулярнасцю, вядомасцю майго імені. Зварнуўся, найперш, у Вялікі тэатр. Але там тады ішоў рамонт, і спаслаліся на тое, што, маўляў, няма базы. Пастрабавалі яшчэ нешта знайсці ў Маскве, узгадаў пра Міхайлаўскі тэатр у Санкт-Пецярбургу. Знайшоў я і спонсара, угаварыў яго паслухаць напісаны твор. Той паслухаў — і ўклаў грошы.

Пастаноўка была ажыццёўлена "Гелікон-операй" з Масквы. Але вельмі сімвалічна, што прэм'ера адбылася ў Санкт-Пецярбургу, на сцене Александрыйскага

кладу. Бо калі ты зорка, дык хто ж тады Пушкін, Лермантаў, той жа Шаляпін? Да такіх азначэнняў трэба ставіцца асцярожна. Я рэальна ацэньваю свае магчымасці. Голас у мяне ад прыроды нізкаваты, дзесьці "бас-барытон". На эстрадзе я намагаюся спяваць больш лёгкім гукам, і той аказваецца пазбаўленым некаторых фарбаў. Каб неяк "расквеціць" вакальную палітру, мне абавязкова патрэбны бэк-вакал. Але дзякуючы гэтаму я, можна сказаць, "падрыхтаваў" многіх вядомых сёння спявачак: у свой час у мяне працавалі Каця Лель, Варвара, іншыя чудаўныя выканаўцы. Выкладаючы эстрадны вакал у Расійскай акадэміі музыкі імя Гнесіных, заўсёды сваіх вучняў "цягнуў": тая ж Аксана Багаслоўская стала лаўрэатам конкурсу "Славянскага базару ў Віцебску" ў 2006 годзе...

Калі вакол цябе моладзь, адораная ды прыгожая (а я, усе ведаюць, вельмі люблю прыгожыя твары), гэта, бясспрэчна, дае "падпітку". Але сакрэт маладосці — яшчэ і ва ўмеранасці. Ёсць і такі спосаб: штодзень, зранку падыходзіць да люстэрка і кажаць сябе самому: "Мужык, трымайся!" Вось і трымаюся. І голас намагаюся зберагаць...

Самай вясёлай, "прыкольнай" у добрым сэнсе слова атрымалася "Зорная гадзіна" украінскага дуэта **"Патап & Насця"** — таго самага, які спявае "Чумачэчу вясню". Артысты сыпалі жартамі, каламбурылі — прычым далёка не бессэнсоўна. Цікавымі былі і азначэнні беларускай эстрады з вуснаў Патапа:

— Бацька ў дзяцінстве ставіў мне кружэлікі папулярных беларускіх ансамбляў. Таму "Песняры", "Сябры", "Верасы" — мой музычны падмурок. Нават "Чумачэчая вясню" нарадзілася як пародыя на "Песняроў". Для параўнання: украінская эстрада — пераважна "вясёлая", расійская — сумная, часта трагічная. А беларуская — меладычная, з крышталёна чыстымі галасамі. Увогуле, усе вашы прадукты, якія пакаштавалі, — надзвычай высокай якасці...

знайсці выйсце можна заўсёды! Хаця б пагутарыўшы з чалавекам саманасам. Калі я крывіджуся, дык стараюся разбірацца самастойна, не звяртаючыся ў розныя інстанцыі, як гэта, бывае, робяць мае калегі...

Пры ўсёй сваёй адданасці эстрадзе, Льву Лешчанку, як аказалася, не далёкі і жанр оперы. І не толькі таму, што пасля заканчэння школы ён некаторы час працаваў рабочым сцэны ў... Вялікім тэатры. І не таму, што пасля заканчэння ГИТИСа быў акцёрам Маскоўскага тэатра оперы — літаральна некалькі месяцаў...

— Давід Тухманаў падарыў мне тры песні: "Соловьиная роща", "Притяжение земли" і "День Победы". Без

Упершыню расійская спявачка **Пелагея** ўдзельнічала ў нашым фестывалі, калі ёй было ўсяго 15 гадоў, цяперашні прыезд — ужо шосты па ліку. Яна называе свой кірунак рускім этна-рокам, сцвярджаючы, што падобная полістылістыка — яе прынцыповая пазіцыя:

— Люблю сваімі выступленнямі разбураць стэрэатыпы, што народныя песні — гэта сумна і нецікава. Бачу ў тым сваю калі не місію, дык задачу: абуджаць у людзях цікавасць да народнай песні...

Праўда, сольнік Пелагеі аказаўся тут не самым пераказнаўчым доказам. У саміх кампазіцыях там-сам адчуваліся цікавыя ідэі, толькі не ў галіне рока, а тэмбравых пошукаў, санорыкі. Але ж каб папраўдзе "узбуджаць", выступленню, як падалося, не хапала ўнутранай энергетыкі. Узгадаліся шматлікія беларускія спробы спалучэння фольку з рокам — ажно пачынаючы ад знакамітых "Песняроў" на чале з Уладзімірам Мулявіным. Што ні кажыце, а наш сінтэз рок-стылістыкі і народных глыняў, прадоўжаны тымі ж "Палацамі", "Ківімі", этна-трыа "Тройца", — куды больш цікавы. А вось піярый мы свае фольк-рок-гурты — куды менш...

Цікавай была сустрэча з італьянскім спеваком **Александра САФІНА**, які і ў канцэртных праграмах удзельнічаў, і ў складзе журы працаваў. Гэткім жа "сінтэзам" розных жанраў дыстыліяў вызначаецца яго творчасць. Заняткі ў кансерваторыі і перамога на конкурсе вакалістаў прывялі **Александра да выканання цэнтральных оперных партый. Ён удзельнічаў і ў пастаноўках класічных оперэт, дзе таксама патрабуецца добры оперны вакал, спяваў багата духоўнай музыкі. А гадоў пятнаццаць таму стаў займацца, як ён гэта называе, "операм рокам", спалучаючы з акадэмічным вакалам элементы поп-музыкі, соўла, манеры мюзіклаў.**

Фота festivalvitebsk.by

вінавачанні яго ў камерцыялізацыі. Яго пераможцы атрымліваюць куды меншую вядомасць, чым удзельнікі тых жа рэаліці-шоу. Але такая папулярнасць хутка знікае, яе хапае акурат да пачатку новага такога ж тэлепраекта.

Ва ўсходнеславянскіх краінах часта бываюць занепакоены тым, што іх лепшыя спевакі, маўляў, з'яжджаюць за мяжу. У тую ж Італію. Не хвалойцеся: мы таксама занепакоены тым, што нашы італьянскія спевакі з'яжджаюць. За мяжу. І "знаходзяць" сябе ў замежных пастаноўках, замежных тэатрах. У гэтым працэсе трэба бачыць два бакі. Калі добры музыкант запатрабаваны ў розных краінах, гэта нармальна. Але ж трэба ствараць такія ўмовы і на яго радзіме. Інакш там развіццё мастацтва заставаліцца. Ідэальны варыянт (і да яго звяртаецца ўсё больш творцаў) — жыць на радзіме і быць запатрабаваным па ўсім свеце. Гэта ўзбагачае і самога мастака, і культуру саміх краін. Замкнёнасць адно на ўласных рэсурсах для культуры немагчымая. Я, да прыкладу, спяваў рускія оперы — таго ж Ленскага ў "Яўгеніі Анегіне". У мяне, вядома, былі цяжкасці з вымаўленнем, але працаваць было цікава, бо натхніла музыка Чайкоўскага. Хаця, прывітацця, складана было і ўвасабляць сам вобраз Ленскага — паэта і романтика, які піне з-за каханья. Такія рысы не ўласцівы цяперашняй моладзі, а хачэцца, каб яна таксама ўспрыняла майго героя — свайго аднагодка...

"Оперны рок" ды сакрэт беларускай мовы

— Опера цяпер і ў Італіі не ў лепшым становішчы. Гэта надзвычай дарагое задавальненне, і эканамічны крызіс паўплываў на дадзены жанр не лепшым чынам. Стала менш новых пастановак, ніхто не ведае маладых выканаўцаў... Увогуле, апошнім італьянскім спеваком з папраўдзе сусветнай вядомасцю быў Лучана Павароцці. Але гэта не значыць, што пасля яго ніхто так і не з'явіўся. І падобная з'ява закранае не толькі акадэмічную музыку. Змяніўся знакаміты песенны конкурс у Сан-Рэма, паўсюль гучаць аб-

Цікава было пачуць і ўражанні італьянскага спевака ад Беларусі:

— Мой сын П'этра, якому споўнілася дзевяць гадоў, ведае, што я паехаў у Беларусь. Ён ведае, што ёсць такая краіна. Думаю, зможа знайсці яе на карце свету. А вось з мовай выйшла непаразуменне. Збіраючыся да вас, я быў упэўнены, што ў Беларусі гавораць толькі на беларускай мове. А прыехаў — чую рускую. І я падумаў спярша, што беларуская мова — практычна аднолькавая з рускай. Толькі потым мне растлумачылі, што гэта не так...

У Дзень Беларусі сваю "Зорную гадзіну" трымаў народны артыст СССР, народны артыст Беларусі **Расціслаў ЯНКОЎСКИ** — выканаўца цэнтральнай ролі ў спектаклі "Пане Каханку", што трыма гадзінамі пазней паказваў у Віцебску **Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя М.Горкага.**

Фота festivalvitebsk.by

Пра тэатр і не толькі

— Я нарадзіўся ў Адэсе. І адным з самых яркіх уражанняў дзяцінства стаў касцёл. Мой бацька, былы штабс-капітан лейб-гвардыі Сямёнаўскага палка, быў палякам. І бабуля неяк павяла мяне ў касцёл. А там — ляпіна, арган... Прыгажосць, якую апісаць немагчыма! Дый сама служба — гэта ж сапраўдны тэатр! І так гэта ўсё мяне ўразіла, што дома я стаў капіраваць усё тое, што убачыў ды пачуў. Хаджу, бубню нешта "басам". А потым суседка ў бабулі запытвае: "Да вас што, святар прыходзіў?" — "Ды не, гэта Росцік..." Потым мы жылі ў Джэзказгане, там быў казахскі тэатр. Мяне адразу захапіла сцэна і кулісы. І з таго часу, гэўна, тэатр мяне ўжо не адпускаў. А бацька... Яго рэпрэсавалі двойчы. Першы раз выпустілі, калі змянілі Яжова на Берыю. Я добра памятаю, як гэта было. Прыходжу неяк дадому, а маці з нейкім мужчынам незнамым абдымаецца. Тата вярнуўся! Я наймысна паўсюль хадзіў з ім, каб усе бачылі: "Вось мой тата!" А потым ён вярнуўся з Тухачэўскага. Паехаў, запісаўся на прыём, а яму кажуць: з'яжджайце. Далейшы разгорт падзей я таксама добра памятаю. Прыходжу неяк дадому, а там зноў чэксты. Я — да таты, а яны: "Забярыце дзіця!" Памятаю і тое, як пасля гэтага арышту са мной гуляць ніхто не хацеў. А потым адна дзв'ючка пасябрала — дачка чэкста...

XXI Міжнародны конкурс выканаўцаў эстраднага песні "Віцебск" пабіў усе рэкорды. Яшчэ ніколі не было такога, калі ледзь не кожны другі ўдзельнік спаборніцтва па сваіх здольнасцях мог прэтэндаваць не проста на ўзнагароду, а на... Гран-пры.

Пра лёс Гран-пры

У надзвычай высокім узроўні сёлета творчага спаборніцтва першымі пераканаліся арганізатары і тыя, хто глядзеў тэлевізійныя "прэзентацыі" канкурсантаў яшчэ да пачатку "Славянскага базару ў Віцебску". На лёсаванні, пасля якога канкурсанты праспявалі ў філарманічнай зале па адной кампазіцыі "на вольную тэму", гэта стала яшчэ больш відавочна. Невыпадкава яшчэ да пачатку ўласна конкурсных праслухоўванняў Аляксандр Ціхановіч, які прадстаўляў нашу краіну ў складзе журы, адзначыў: "Сёлета

ня гэтай узнагароды, бо спаборніцтва было надта складаным для ўсіх яго ўдзельнікаў. "Карэктыву" ўнёс дырэктар фестывалю Радзівон Бас, адразу ўручыўшы смелай, эпатажнай Саманце Ціне з Латвіі (1 прэмія) афіцыйнае запрашэнне на наступны "Славянскі базар..." Пра ўзровень конкурсу сведчыць і тое, што Славіна Карканджыева з Балгарыі, уладальніца больш як 50-і ўзнагарод музыкальных фестывалаў і конкурсаў, сярод якіх — 15 Гран-пры і 20 першых месцаў, — заняла толькі III месца, падзяліўшы яго з італьянкай Федэрыка Марынары.

Пра ўсіх і ўсё

Дзякуючы разнастайным спецыяльным прэміям і прызам былі адзначаны ўсе папраўдзе лепшыя: тэмпераментны, з надзвычай прыгожым тэмбрам, Руслан з Арменіі; кубінка Луцеля Ролдан з моцным па-

удзельнікаў фестывалю сваё лаўрэатскае званне даказала Алена Ланская, запамінаючыся ў гала-канцэрце адкрыцця прэмірай песні, выкананай, заўважу, "жыццём". У канцэрце закрыцця гэтак жа вылучылася Ірына Дарафеева — сваёй індывідуальнасцю ў прачытанні славянскай класікі. А як ярка выступіла ў тым жа канцэрце Вікторыя Алешка, якая на досвітку ўласнай спеўнай кар'еры на конкурсе "прапусціла" свой уступ! Яе прыклад, дарэчы, у чарговы раз даказвае, што больш важным для музыканта з'яўляецца не столькі сам конкурс, колькі тое, што адбываецца пасля яго. Невыпадкава на цырымоніі ўзнагароджання член журы Марыя Навумава з Латвіі — пераможца "Еўрабачання-2002" — заўважыла: "Артыст нараджаецца не на конкурсе, а

Конкурс-драйв

конкурс — галаўны боль для журы, бо ўсе ўдзельнікі — спеўныя. У такіх умовах, каб разлічваць на перамогу, ім трэба пераканаць журы і публіку, што кожны з іх — асоба..." Тую ж думку (зноў жа, да пачатку праслухоўванняў "у залі") прадоўжыла Ірына Дарафеева, якая сама выходзіла на віцебскую сцэну канкурсанткай, прычым двойчы, і толькі другая спроба прынесла ёй лаўрэатства. "Такім конкурсам можна толькі ганарыцца, — падкрэсліла яна. — Ва ўсіх — яркія, прыемныя тэмбры, маладая энергія — гэта сапраўднае сур'е!" Значыла яна і тое, што новае пакаленне спевакоў прынесла новую спеўную манеру: "Ідэальны варыянт — далучыць да агульных тэндэнцый, няхай і найноўшых, штосьці сваё".

Сапраўды, на сёлета конкурс ўсё вырашала не адоранасць і падрыхтоўка канкурсанта, а выбар рэпертуару. І, як сказаў у прыватнай размове старшыня журы Максім Дунаеўскі ўжо пасля падвядзення вынікаў, "ўменне чымсьці здзівіць". Уласна кажучы, абсалютна відавочнага Гран-пры на гэтым конкурсе не існавала: яго ўладальнік Бобан Майсоўскі з Македоніі (які, дарэчы, зусім не ўразіў на лёсаванні) быў "вышэй" усяго на два, шмат у чым выпадковыя, балы. Але журы не магло адмовіцца ад уручэн-

цёвым голасам, якая праспявала "Васільковае неба" Леаніда Шырына на словы Аляксандра Вавілава нават лепш, чым беларускія выканаўцы гэтай песні, за што і была адзначана спецыяльнай прэмія імя Уладзіміра Мулявіна; Саша Сонг з Літвы — тонкі, трапяткі выканаўца з еўрапейскай інтэлектуальнай манерай; артыстычная Алена Трыбой з Малдовы, якая ў знакамітым "Арлекіна" літаральна пераўзышла маладую Алу Пугачову, прапанаваўшы сваю версію песні.

Голасу ж украінкі Галіны Конач бракавала той ювелірай апрацоўкі, якая называецца культурай спеваў. Будзем лічыць, ейная II прэмія — некаторы аванс. А ў тым, што ён страўдзіцца, Украіна пераканала ўжо сёлета, калі прывезла сваіх лаўрэатаў конкурсаў "Славянскага базару ў Віцебску" розных гадоў. Усе, хто памятае іх колішнія конкурсныя выступленні, былі ўражаны іх творчым ростам. Нават усяго за адзін год! Калі летася лаўрэатства Уладзіміра Квасніцы выклікала сумнеў "неапрацаванасцю" даных, дык сёлета ён паўстаў сапраўдным майстрам.

А што ж нашы?

Ці можам мы пахваліцца тым жа самым у дачыненні да сваіх, беларускіх, лаўрэатаў? Вядома, можам, але далёка не да ўсіх. Сярод сёлета

— на сцэне. Таму прызвавія месцы не заўсёды перамога: яны супакойваюць. А пачуццё несправядлівасці дае такі стымул для руху наперад!"

Сапраўды, было б цікава калі-небудзь сабраць разам усіх нашых не толькі лаўрэатаў, але і дыпламантаў (дыпламантам, дарэчы, становіцца кожны ўдзельнік гэтага міжнароднага конкурсу, у адрозненне ад многіх іншых творчых спаборніцтваў у свеце), ды паглядзець, чаго яны дасягнулі. У нашага Яўгена Славіча, адзначанага сёлета Спецыяльным прызам Парламенцкага сходу Беларусі і Расіі, ёсць усе падставы для далейшага творчага росту і ўдалай кар'еры: адметны тэмбр, адухоўленасць, інтэлігентнасць, захапленне музыкой. Пра ягоныя выдатныя прафесійныя якасці ды ўменне самаўдасканальвацца сведчыць ужо хаця б тое, з якой хуткасцю адбывалася яго станаўленне як спевака. Ён усяго чатыры гады прафесійна займаецца эстраднымі спевамі — прытым, што за плячыма іншых удзельнікаў была надзвычай багатая канцэртна-тэатральная практыка. Удзел у цяперашнім конкурсе, трэба спадзявацца, прынес яму шмат не толькі ўражанняў, але і практычных ведаў. Усімі яго трыма выступленнямі (на лёсаванні і двух конкурсных днях) можна ганарыцца. Адзінае, хіба, — наўрад ці трэба было так рэзка змяняць рэпертуар: за некалькі тыдняў да конкурсу. Асабліва гэта датычыцца першай песні. Што ні кажыце, а "Белая царква" Алега Молчана на словы Аляксандра Лягчылава куды больш конкурсная за выкананыя Славічам "Берагі". Ёсць нагода задумацца і пра больш ранейшае вызначэнне канкурсантаў ад нашай краіны на віцебскі "фестываль фестывалаў". Але гэта ўжо тэма для асобнай гутаркі...

Знакаміты кампазітар Максім ДУНАЕЎСКІ раней бываў на нашым фестывалі госцем. І запрашэнне ўзначаліць журы Міжнароднага конкурсу "Славянскага базару ў Віцебску" прыняў адразу. Знайшоў Максім Ісакавіч і колькі хвілін, каб пасля "Зорнай гадзіны" эксклюзіўна для "К" адказаць на некалькі пытанняў.

ПРАВИЛЫ ДУНАЕЎСКАГА

— Ваш фестываль ператварыўся ў адзін з найбольш маштабных, грандыёзных. Гэта папраўдзе жывы арганізм, які развіваецца, "дыхае", а на конкурс пачынаюць прыязджаць усё больш цікавыя і таленавітыя выканаўцы. З ім не вытрымлівае параўнання нават "Новая хваля" ў Юрмале, якая з кожным годам становіцца ўсё больш незразумелай, выклікае шмат нараканняў з-за неаб'ектыўнасці. Увогуле, шлях, абраны вашым фестывалем і скіраваны на яднанне славянскіх культур ды пошук свайго "славянскага" стылю, заслугоўвае шырокай увагі.

Адрозненне сучаснай расійскай эстрады — маладая колькасць запамінальных мелодый. Я не спрачаюся: няхай гэта будзе новая мова, але яна павінна быць менавіта мовай, а не гэтым нягэтым наборам гукаў. Здарэецца, я падтрымліваю маладых кампазітараў, але, як паказвае практыка, хутчэй "раскручваюцца", на жаль, не больш таленавітыя, а ўсяго толькі больш "прабіўныя". Песні мне замаўляюць, але я, у асноўным, адмаўляюся, як і многія іншыя мае калегі. Бо прафесійным музыкантам, якія скончылі ў свой час кансерваторыю, не хочацца зніжацца да ўзроўню "масавага карыстальніка". Мая творчасць сёння, па песенных мерках, — "нефармат", але я працягваю працаваць — у іншых жанрах. Па ўсёй краіне ідуць мае мюзіклы — тыя ж "Пунсовыя ветразі". І на пытанне "Што вы лічыце за поспех?" адказваю: "Чаргу па білеты". Зараз, дарэчы, пішу мюзікл "Пунсовая кветка". Завяршыўшы музыку да фільма "Уланская балада", прысвечанага 200-годдзю Барадзінскай бітвы.

З кіно ў мяне увогуле звязана шмат цікавага і нават смешнага. Я нават сам здымаўся: у камедыіным дэтэктыве "Без правілаў" сыграў ролю кампазітара. Тэлевізар я ўключаю, у асноўным, калі трэба... заснуць. І вось маю ўвагу прыцягнуў нейкі расійскі фільм. Дакладней, музыка ў ім. Пачаў глядзець. І аналізаваць: вось тут, маўляў, зроблена нічога, а там — не, кампазітар "схалтурыву". Песня — нічога сабе, але прыпеў — не вельмі. А дайшоў да цітраў — музыка... Максіма Дунаеўскага.

— **Ваша супрацоўніцтва з тэатрамі пачалося яшчэ з гадоў навучання, калі вы добра кантактавалі са студэнцкім тэатрам Маскоўскага ўніверсітэта...**

— У гэтым сэнсе мне ў свой час проста пашансавала, бо я з самага пачатку атрымаў практычныя веды. На жаль, сёння кампазітары не прыстасаваны для працы ў тэатры і кіно. Іх навучаюць

ўсяму, акрамя гэтага. Тыя грунтоўныя веды і прафесійныя навыкі, што яны атрымліваюць, — папраўдзе неабходныя: менавіта яны складаюць падмурак прафесіі кампазітара. Але ў кожнага жанру ёсць асаблівасці, і далёка не ўсе могуць самі спазнаць тыя прынтцыпы, на якіх засноўваецца музыка для тэатра і кіно. Нарэшце, новашта кожнаму паасобку вынаходзіць веласіпед? Ведаю, што неаднойчы рабіліся спробы прасунуць у Маскоўскай кансерваторыі хаця б нейкі факультатывны курс, дзе выкладалі б я, Аляксей Рыбнікаў, іншыя аўтары мюзіклаў. Так магла б склацца пераёмнасць. Але адказалі, што гэта не патрэбна...

— **Наколькі, на вашу думку, прадуктыўна аб'яўляць конкурсы на напісанне буйных тэатральных твораў — тых жа мюзіклаў?**

— Не ведаю, але, здаецца, гэта наўрад ці прынясе поспех, бо першымі адгукнуцца непрафесіяналы. Ва ўмовах, калі ўстаноўва адукацыі не хочучы ісці насустрач запатрабаванню часу, тэатры павінны самі ствараць свае школы-студыі, шукаць сярод кампазітарскай моладзі, у тым ліку ў глыбінцы, прыдатныя для тэатра кадры — і ўжо далей "гадаваць" сваіх аўтараў, паступова прыцягваючы іх да вырашэння ўсё больш складаных задач. У Расіі, да прыкладу, гэта робіць Свядлоўскі тэатр мюзікамедыі, які "вырошчвае" кадры для ўсёй краіны. Такая ж праца ідзе ў Новасібірскім тэатры "Глобус", у Пярмі, Саратаве, Самары, Краснаярску... Узгадаю і такі выпадак. Пытаюся неяк у адным маскоўскім тэатры, чаму, маючы аркестр, яны даюць мюзіклы пад фанэграму, што, я лічу, супрацьпаказана гэтаму жанру. Адказваюць: "А ў нас дрэнны аркестр..." Тады навошта трымаць такі? Насамрэч, дрэнных аркестраў не бывае. Павінны быць добры дырыжор і добрая музыка. А яшчэ — кампазітарскае ўменне напісаць такую партытуру, каб слабыя месцы музыкантаў (і ў тым ліку — вакалістаў) не былі б заўважнымі. Усё гэта — таксама складнік прафесіі кампазітара...

Апошняе выказванне, дарэчы, Максім Дунаеўскі з поспехам пацвердзіў на канцэрце Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі. Салісты гэтага калектыву, перайшоўшы да яго песень, нечакана заспявалі... яшчэ лепш! Быццам у іх адкрылася "другое дыханне", а голас набыў новыя тэмбравыя адценні. Што ж, у такім раптоўным павышэнні спеўнага майстэрства была і доля кампазітара. Можна, і нашым аўтарам павучыцца?..

Працяг тэмы "Славянскага базару ў Віцебску" — на стар. 8.

Матэрыялы разварота падрыхтавалі Надзея БУНЦЭВІЧ, Андрэй СПРЫНЧАН (фота), нашы спецыяльныя карэспандэнты Мінск — Віцебск — Мінск

У наступным нумары "К" плануе прадоўжыць даследаванне тэндэнцый сёлета "Славянскага базару ў Віцебску". Асаблівую ўвагу мяркуюць звярнуць на Дзень Беларусі, Міжнародны дзіцячы музычны конкурс, а таксама на рэжысёрскія знаходкі форуму. Запрашаем выказаць сваё меркаванне і нашых чытачоў! Дасылайце свае лісты на адрас: **220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77**, на электронную скрыню **kultura@tut.by** або пішыце ў групе **http://www.facebook.com/kimpressby**.

"Нам 25! Усё пачынаецца спачатку" — пад такой назвай прайшла на "Славянскім базары ў Віцебску" юбілейная праграма Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны, прафэсара Міхаіла Фінберга, які, да ўсяго, з'яўляецца лаўрэатам прэміі Саюзнай дзяржавы. Невыпадкава, што канцэрт менавіта гэтага калектыву вячаў на фестывалі Дзень культуры Саюзнай дзяржавы.

Камертон

Юбілейны букет — аркестру

Нязменны брэнд якасці, ад якога кругам галава

Невыпадкава і тое, што юбілейная праграма пачалася з уручэння нашаму калектыву і самому маэстра яшчэ адной высокай узнагароды — спецыяльнага дыплама і прызга Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы "За творчае ўвасабленне ідэй дружбы народаў Беларусі і Расіі".

Усяго сёлета было ўручана чатыры такія дыпламы. Разам з аркестрам узнагароду атрымаў Дзяржаўны ансамбль танца Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны Валянціна Дудкевіча. Цікава, што абодва нашы калектывы даўно ўжо супрацоўнічаюць, у тым ліку — на самых буйных фестывалях, пачынаючы са "Славянскага базару ў Віцебску". Уладальнікамі дыплама і прызга сталі таксама двое прадстаўнікоў Расіі: гэта рэжысёр Міхаіл Высоцкі, які дарэчы, неаднаразова ладзіў фестывальныя канцэрты, і Паўлавапасацкая мануфактура. Дарэчы, мастакі гэтага вытворчага аб'яднання разам з Віцебскім цэнтрам рамёстваў прэзентавалі ў "Горадзе майстроў", што, паводле традыцыі, разгарнуўся ў час фестываля, сумесны беларуска-расійскі праект "Букет для славянкі".

Сумесных жа праектаў аркестра-юбіляра — не злічыць. Калектыву на чале з Міхаілам Фінбергам даўно і плённа супрацоўнічае з самымі значнымі расійскімі артыстамі, якія на працягу многіх гадоў абіралі менавіта гэты аркестр для правядзення сваіх самых значных канцэртаў, у тым ліку — у Маскве, у час цырымоніі адкрыцця сваіх зорак перад Канцэртнай залай "Расія". Дый на гэтую праграму кампазітар Максім Дунаеўскі прыйшоў, каб выказаць словы

нават не прызнання, а любові да "выбітных музыкантаў і цудоўнага дырыжора". Лічыце, сёння, сказаў ён, мы святкуем "срэбрае вяселле", што злучыла кіраўніка з калектывам, які з'яўляецца ўнікальным для ўсёй постсаветскай прасторы і нават усёй Еўропы.

Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі можа па праве лічыцца найбліжэйшым сваяком і самага віцебскага фестываля. Па ўзросце ж — старэйшым братам, а паводле стасункаў — яшчэ і адным з "бацькоў". Бо аркестр удзельнічаў не толькі ва ўсіх "Славянскіх базарах...", але і ў двух Фестывалях польскай песні, якія праходзілі ў Віцебску напрыканцы 1980-х, даўшы пэўны штуршок з'яўленню цяпершняга форуму.

Юбілейная праграма даказала, што на базе калектыву можна ладзіць не толькі традыцыйны конкурс маладых выканаўцаў, але і ўвесь фестываль, ладзіўшы для зорак "экзамен" на ўменне спяваць "жыўцом" — ва ўсіх стылях. Стаўся канцэрт і своеасаблівым іспытам для самога аркестра, асабліва для яго інструменталістаў і найперш духавікоў. Гэта была "праверка", у першую чаргу, на прафесійную вытрымку, бо ў дзень канцэрта музыканты займалі свае месцы на сцэне ажно чатыры разы. Зранку — дзве паўнавартасныя рэпетыцыі: не толькі гэтай праграмы, але і, галоўнае, конкурсу. Потым — сам конкурс і толькі позна ўвечары — уласна юбілейная праграма.

Але музыканты нават у такіх умовах выдавалі сола, ад якіх галава праўдзе ішла кругам. Вось дзе май-

стры! А тое, якія фіяртуры выдаваў вядомы Валерый Шчырыца, змяняючы звычайную трубу на трубу-пікала і выводзячы мелодыю нават без інструмента, на адным мундштуку, увогуле на ўзроўні недасяжнага! А калі ён яшчэ і заспяваў, дык мог бы паспаборнічаць і з некаторымі эстраднымі салістамі, асабліва ў такіх "намінацыях", як шчырасць і музычнасць выканання. Уладзімір Ткачэнка са сваёй гітарай замяніў яшчэ і банджа — па гучанні: у руках гэтага таленавітага мультыінструменталіста і аранжыроўшчыка, здаецца, нават "скрыня са струнамі" заспявае.

Добра, што ў юбілейнай праграме ішоў успамін пра тых расійскіх і беларускіх сяброў і ўдзельнікаў аркестра, якія не дажылі да юбілейнай даты...

Наогул жа аркестр максімальна шырока прэзентаваў уласных салістаў — вакалістаў і інструменталістаў. Акцэнт быў зроблены на ўласных майстроў, а не на запрошаных гасцей, хаця былі і яны.

Запомніліся артыстычная, з адметным, прыцягальным тэмбрам, Наталля Тамела, выразная, з кранальнай вібрацыяй у голасе, Тацяна Глазунова, сонечны, нават у імкненні праспяваць "за Міхаіла Баярскага", Руслан Мусвідас, нацыянальная, у тым ліку па спеўнай манеры, Галіна Грамовіч ды іншыя. Па сваёй абаяльнасці ўсе яны пераўзыходзілі тую ж Вікторыю П'ер-Мары, якая лічыцца расійскай каралевай блюза. А Юрый Вашчук — і як вядучы канцэрта, і як спявак — з вялікім адрывам "перайграў" Аляксея Чумакова з Расіі...

Надзея БУНЦЭВІЧ

Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Лірыка і эпіка

Сёлета жывапісцу Уладзіміру Уроднічу споўнілася 70 гадоў. Да свайго юбілею заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Спецыяльнай Прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, старшыня творчай суполкі "Традыцыя" Беларускага саюза мастакоў прыйшоў не з пустымі рукамі. Шмат пра што сведчыць нават просты пералік ягоных званняў і поспехаў.

Мастыхін

А яшчэ варта дадаць, што яго творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Беларускаму дзяржаўнаму музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, фондах Беларускага саюза мастакоў, Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва, Літаратурных музеяў Максіма Багдановіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Беларускаму дзяржаўнаму музеі народнай архітэктуры і побыту, Музеі Беларускага Палесся ў Пінску, Магілёўскім абласным мастацкім музеі імя П.Масленікава, Віцебскім абласным краязнаўчым музеі...

Да юбілейнай даты мастак падрыхтаваў вялікую выстаўку: яна займала другі паверх мінскага Палаца мастацтва. Экспазіцыя адлюстравала ўвесь жанравы спектр творчасці жывапісца. Гэта больш як дваццаць фігуратывных кампазіцый, звыш шасцідзесяці краявідаў, партрэты, нацюрморты.

Уладзімір Уродніч нарадзіўся на Століншчыне, у вёсцы Вялікія Арлы. Малая радзіма — Палессе — стала для яго, бадай, асноўнай крыніцай

натхнення. Большасць напісаных мастаком краявідаў — гэта прастора паміж рэкамі Гарынь і Прыпяць. А на партрэтах — людзі Століншчыны...

Мастак лічыць сябе прадстаўніком саветскай жывапіснай школы, асноўнымі рысамі якой была выяўленчая канкрэтыка і энсавая насычанасць. У сюжэтных творах Уладзіміра Уродніча адлюстравана гісторыя краіны. Асобую ўвагу мастак надае тэме Вялікай Айчыннай вайны. На той вайне загінуў ягоны бацька... Памяць пра асабістую страту спалучаецца ў яго палотнах з памяццю народнай, і гэта робіць творчасць мастака актуальнай, запатрабаванай.

Гледачы спыняліся каля лірычнага краявіду "Святочны дзень", ля батальных палотнаў "На маршы галоўнага ўдару" і "На Магілёўскім напрамку", ля аптымістычнай карціны "Вяселле", што, нібы сімвал працягу жыцця, займала цэнтральнае месца ў экспазіцыі.

П.В.

У. Уродніч. "Вяселле".

Тэатральная плошча

З 2 па 6 ліпеня ў беларускай сталіцы праходзіў IX Спецыяльны Міжнародны фестываль студэнцкіх тэатраў "Тэатральны куфар", заснавальнікамі якога з'яўляюцца Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт і Міжнародная асацыяцыя ўніверсітэцкіх тэатраў.

Хочацца парадавацца, што за час свайго існавання "Тэатральны куфар" не проста стаў падзеяй культурнага жыцця. Невыпадкава па выніках мінулага года пад час 11-й цырымоніі ўзнагароджання пераможцаў прафесійнага конкурсу "Брэнд года-2011" гэты міжнародны фестываль атрымаў срэбраны медаль у намінацыі "Культура і мастацтва", наступіўшы толькі "Славянскаму базару ў Віцебску".

Сёлетні "Тэатральны куфар" шмат у якіх яго праявах можна назваць нетрадыцыйным. Ды не толькі з-за грыфа "Спецыяльны" або таго, што з восенскіх дзён фестываль перамясціўся ў сярэдзіну лета, але яшчэ і таму, што з 2 па 6 ліпеня ў Мінску на базе БДУ прайшоў IX Сусветны кангрэс Міжнароднай асацыяцыі ўніверсітэцкіх тэатраў. Гэтая арганізацыя мае сваіх прадстаўнікоў у больш як 50 краінах свету.

Той факт, што ў гэтым годзе Сусветны кангрэс прымала наша супольнасць, нельга не ацаніць. І не толькі таму, што праграма ды географія ўдзельнікаў, якія завіталі ў Мінск з 35 краін, была настолькі шырокай і насычанай лекцы-

ямі, дэманстрацыямі, майстар-класамі ды лабараторнымі работамі. На фоне развіцця глабалізацыйных працэсаў і значорыстага фарміравання штучных "цэнтраў цяжкасці", у тым ліку культурна-адукацыйных, з'яўленне ў беларускай сталіцы вялікай колькасці замежных навукоўцаў — тэатрыкаў і практыкаў амаатарска-педагагічнага руху — дало магчымасць пацвердзіць статус айчынай вышэйшай адукацыі.

Што да з'явы ўніверсітэцкіх тэатраў, то нават у колах аматараў яны вылучаюцца жорстка абазначанай спецыфікай. "Цяжучасць кадраў" у іх з'яўляецца фактарам пастаянным. І ці стане тое "месца" для новага пакалення аматараў сваім — залежыць ад кіраўнікоў, якія абіраюць творчую і, галоўнае, — мастацка-эстэтычную лінію існавання амаатарскага тэатра.

Фестывальная праграма яскрава прадэманстравала: тэатр — своеасаблівая, размаітая і надзвычай мабільная форма... кантактаў з навакольным светам. Таму мне асабіста было цікава назіраць зусім не за ўзроўнем рэжысёрскага працьтанія і акцёрскага выканання таго або іншага матэрыялу, а за тым, якімі тэатральнымі сродкамі ды спосабамі маладыя людзі з розных краін свету "адаптуюць" акаляючы іх свет.

Адны, як Тэатр Універсітэта "Атэна" з Манілы (Філіпіны) са спектаклем "Чыстае каханне", увасабляюць класічны шэкспіраўскі сюжэт пра Рамэа і Джульету, змяшчаючы яго ў асяроддзе філіпінскай аўтэнтыкі. Іншыя, як Тэатр Цэнтральнай акадэміі драмы з Пекіна (Кітай), традыцыйны нацыянальны со-

Раскадроўка

Тыдзень таму ў кіназале Музея гісторыі беларускага кіно адбылася рэдкая падзея: прагляд дыпломных работ выпускнікоў факультэта экранных мастацтваў БДАМ. Рэдкая, бо падобны папярэдні прагляд адбыўся восем гадоў таму: выпускалася майстарня народнага артыста Беларусі Міхаіла Пташукі, якога на момант выпуску ўжо не было сярод нас. Перапынак паміж выпускамі майстарні ў столькі гадоў зразумелы: рэжысёр мастацкага кіно — прафесія адзінкавая. Больш за тое, у свеце кіно існуе правіла "1 на 8": гэта значыць, з васьмі выпускнікоў кінашколы ў прафесію застаецца адзін. Сёлета народны артыст Беларусі Аляксандр Яфрэмаў выпускаў са сваёй майстарні пяць маладых прафесіяналаў, чый шлях у кіно толькі пачынаецца. У гэтым нумары "К" аглядае работы чатырох дэбютантаў з аб'яцаннем вярнуцца да пятага ў адным з наступных нумароў.

чу сваім музычным фільмам "Паўлінка New" на канале "АНТ", перанесла дзеянне эпизоду кнігі Брэдберы ў наш час і на беларускую глебу. Галоўнай гераіняй фільма стала пажылая жанчына па імені Серафіма. Яна імкнецца даказаць двум маленькім дзятчынкам, якія жывуць па суседстве, што некалі і сама была дзіцём.

адзін", рэжысёры-выпускнікі спрабуюць паглядзець на свае гісторыі позіркама сапраўднага аўтара, кожны намагаецца стварыць у кадры непаўторную атмасферу.

Больш паспяхова за іншых з гэтым справілася Аляксандра Бугар. Атмасфера яе

Крыстафера Дойла дапамагаюць рэжысёру і яго акцёрам стварыць у кадры загадкавую ды прыцягальную атмасферу вячэрняга горада, падкрэсліваючы адасобленасць і адзіноту закаханай пары, што чакае дзіця.

сёлетніх выпускнікоў тады былі б куды бліжэй да нашага жыцця і ўспрымаліся больш актуальна.

Відавочна слабым звязаным у абавязковым ланцужку рэжысёрскіх прыгатаванняў выглядае і падбор акцёраў. Капі Ганна Палушанавіч у фільме "Дабрыдзень, Саша" яшчэ нагадвае жанчыну, якая хоча дзіця, то Тамара Міронава ў ролі Серафімы ў карціне Аляксандры Бугар так і не здолела развітацца са сваім купалаўскім амплуа. Не дзіва, што маленькія дзятчынкі не павярылі словам яе гераіні аб праведзеным у Парыжы дзясцінстве і ўбачанай на сцэне Эдзіт Піяф. Зусім, думаецца, не атрымаўся "кастынг" у Ігара Падалінскага: для людзей з жыццёвым вопытам асоб з апавядання Ванегута яго акцёры — надта "ту-тэйшыя". Мо трэба было больш рашуча адаптаваць мову персанажаў да беларускіх рэалій?..

Зразумела, параўноўваць свае адчуванні ад прагляду стужак сёлетніх выпускнікоў і выпускнікоў 2004 года вельмі складана. Але ўсе параўнанні, адназначна, — на карысць дыпломных работ Аляксандры Бугар, Ігара Падалінскага, Дзмітрыя Піскуновіча і Алены Сілуцінай. Складаныя ўмовы працы ў кіно ніколі не былі спрыяльнымі для дэбютантаў. Сёлетнія выпускнікі БДАМ, здымаючы свае карціны на "Беларусьфільме", знаходзіліся ў жорсткіх умовах сапраўднай кінаіндустрыі і, відавочна, годна прайшлі першыя ў творчым жыцці выпробаванні. Спадзяёмся, іх далейшы лёс абвергне праславае "1 на 8". У рэшце рэшт, справа заўсёды не ў колькасці, а ў якасці...

Стужкі дэбютантаў глядзеў Антон СІДАРЭНКА
На здымках: кадры з фільмаў "Скрыначка з Багамбо", "За сцяной", "Серафіма", "Дабрыдзень, Саша".

Квартэт і "1 на 8"

Першыя кінавыпрабаванні рэжысёраў

"Дабрыдзень, Саша" Дзмітрыя Піскуновіча створаны па матывах рамантычнай прытчы таго ж Брэдберы "Памятаеш Сашу?" пра закаханых мужа і жонку, якія задоўга чакаюць сваё першае немаўля. "Скрыначка з Багамбо" Ігара Падалінскага па апавяданні Курта Ванегута прадстаўляе складаны і ўзбагачаны нюансамі любоўны трохкутнік. А "За сцяной" Алены Сілуцінай спрабуе максімальна поўна перадаць асаблівасці яшчэ адной гісторыі Ванегута — пра дзіця, пакінутае маладымі бацькамі ў пустой кватэры сам-насам з радзёпрымнікам.

Усе чатыры стужкі прыемна ўражаюць жаданнем сваіх аўтараў пайсці значна далей за простае выкладанне сюжэта. Справіўшыся з "задачай нумар

"Серафімы", магчыма, крыху перагружана дадатковымі элементамі, кшталту навязлівага музычнага фону або дадатковых, аднак неабавязковых, дэтaley у кадры, але ў выніку аказвае пранзілівае ўздзеянне на гледача. Шчымыя трагедыя чалавечага жыцця, такога прыгожага і хуткаплыннага адначасова, успрымаецца ў "Серафіме" не толькі на рацыянальным, але і на эмацыйным узроўні, у чым стужцы, безумоўна, дапамагае прафесійнае майстарства вопытнага аператара "Беларусьфільма" Аляксандра Рудзя.

Аператарская работа Вадзіма Кудзіна, таксама выпускніка, надае прыцягальнасць карціне Дзмітрыя Піскуновіча. Прыёмы знакамітага ў свеце сучаснага аўтарскага кіно аператара

Алена Сілуціна пайшла іншым шляхам. Яна не намагалася адаптаваць літаратурны матэрыял да сучасных рэалій, а, наадварот, паспрабавала данесці да нас атмасферу Амерыкі часоў росквіту радыёвешчання. Жанр эксцэнтрычнай камедыі, да якога звярнулася рэжысёр, — адзін з самых складаных. Але Алена Сілуціна смела насыціла "За сцяной" шэрагам характэрных прыёмаў.

Канешне ж, шкада, што выпускнікі не звярнулі ўвагу на нацыянальную літаратуру як на аснову сваіх кароткаметражак. Бо творчасць нашых пісьменнікаў якраз багатая на цікавыя, напоўненыя псіхалагічнымі нюансамі навэлы, вартыя "звання" гатовага сцэнарыя для дэбютнага фільма. Магчыма, і стужкі

Самы душэўны "Куфар"

Надзённая размова на адной мове

жэт вырашаюць выяўленчымі сродкамі сучаснага галівудскага мюзікла. Жыццё як ланцужок сустрэч-эпизодаў — такім прынцыпам карыстаюцца і Маскоўскі дзяржаўны ўніверсітэт (Расія) у сваім спектаклі "Ілюзіён" і Тэатр-студыя "INSA Lyon" з Ліёна (Францыя) у пастаноўцы "Музей"... Імкненнем да філасофска-эмацыйнага асэнсавання жыцця можна лічыць спектаклі "Колы" Тэатра "На балконе" Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і "Містэрыю кахання" Тэатр-студыі "Гармыдэр" з Луцка (Украіна).

А пастаноўку сафійскіх акцёраў "Гамлет, або Тры хлопчыкі і адна дзятчынка" Тэатра-лабараторыі "Alma Alter" Сафійскага ўніверсітэта варта было б прылічыць да спроб тэатральнага псіхааналізу. "Злачынства і пакаранне", якое прадставілі акцёры з Пайсанда (Уругвай), — спроба праз рускую класіку спасцігнуць іншую, не ўласцівую ім, эстэтыку псіхалагічнага тэатра, а спектакль "Пагавары са мной" Творчай даследчай лабараторыі "IACE" Універсітэта штата Нью-Ёрк з Бафала (ЗША) я асабіста прылічыла б да спроб сацыяльнай псіхакарэкцый сродкамі тэатральнага мастацтва.

Нягледзячы на разнастайныя выяўленчыя сродкі і тэмы, што хвалююць кожны з тэатраў, практычна ўсіх іх аб'ядноўвае важнае імкненне: быць актуальнымі, размаўляць на адной мове з людзьмі. І — закранаць насамрэч надзённыя тэмы сучаснасці.

Часам практыкі тэатра становяцца своеасаблівым заложнікамі тэатраль-

ных фестываляў: вандруючы ад аднаго да другога творчага фэсту, ловіш сябе на думцы, што ўсе яны зліваюцца ў адну агульную чараду спектакляў, сустрэч, размоў, "крутых староў", так што бывае складана нават іх адрозніць. Варта адзначыць, "Тэатральнаму куфару" ў гэтым сэнсе пазнавальнасці і адметнасці зусім не бракуе. І гэта шмат у чым за-

Сцэна са спектакля "Вечары з Чэхавым".

Сцэна са спектакля "Музей".

слуга арганізатараў, што пазіцыянуюць яго як "самы душэўны фестываль". Нефармальнае атмасфера стасункаў і адкрытасць праграмы — вось тое, што "Тэатральны куфар" выгадна вылучае з шэрагу іншых аналагічных імпрэз. І гэта таксама частка фестывальнай стратэгіі: "Мы доўга думалі, — кажа дырэктар фестывалю Кацярына Саладуха, — чым жа наш форум адрозніваецца ад астатніх. І прыйшлі да высновы, што мы — не эстраднае шоу і не прафесійны тэатр, а тое мерапрыемства, дзе акцёр-студэнт і глядач могуць размаўляць па душах, не заўсёды разумеючы адно аднаго вербальна, але разумеючы эмацыйнальна".

Яшчэ адной прыкметай "душэўнасці" фестывалю стала тое, што сёлета адзінай адзнакай, за якую змагаліся калектывы-удзельнікі, быў Прывз глядацкіх сімпатый. Ён вызначаўся шляхам галасавання паля кожнага са спектакляў. У

выніку тэатральная аўдыторыя выказала сваю прыхільнасць да "Вечароў з Чэхавым" літоўскага Тэатра "PSO9" Універсітэта прыкладных навук г. Вільнюса. Другое месца па выніках галасавання, адстаючы ад пераможцы ўсяго на адну дзясятую бала, падзялілі "Чыстае каханне" Тэатра Універсітэта "Атэнеа" г. Маніла (Філіпіны) і "Музей" Тэатр-студыі "INSA Lyon" Нацыянальнага інстытута прыкладных навук г. Ліён (Францыя). Трэцім стаў "Гамлет, або Тры хлопчыкі і адна дзятчынка" Тэатр-лабараторыі "Alma Alter" Сафійскага ўніверсітэта (Балгарыя).

Але сапраўднымі пераможцамі аказаліся ўсе: і ўдзельнікі творчага форуму, і гледачы — тыя, для каго тэатральнае мастацтва — не проста адзін з відаў творчасці, а спосаб глядзець на жыццё і бачыць яго такім, якім яно можа быць: прыгожым, яркім, адкрытым...

Таццяна КОМАНОВА
Фота Яўгена БАБІНАВА

Сплаў па Віліі паводле графа Тышкевіча. І журналістаў "К"

...Нарэшце, пераадолеўшы апошнія кіламетры, каманда "К" сустрэлася з удзельнікамі экспедыцыі. Перад нашымі вачыма адкрылася вялізная паляна, на якой месцілася каля пяцідзясяці палатак. Трыццаць чалавек, пяцьдзясят... — такімі былі нашы сціплыя прагнозы, але ўбачыць падобны ўнушальны "дэсант" мы зусім не чакалі.

— Сёлета ў нашай экспедыцыі прынялі ўдзел амаль сто пяцьдзясят чалавек, — з гонарам адзначыў кіраўнік сплаву Міхаіл Петух. — Такого ў нас раней не было...

(Заканчэнне. Пачатак у № 28 за 2012 г.)

"Бо ўдзельнікі — гэта..."

Далей праграма разгортвалася яшчэ больш імкліва... Пасля палатачны гарадок наведваў мясцовы бард Алег Мізула і запрасяў усіх на свой канцэрт. Напрыканцы імпрэзы да Алега далучыўся невялічкі ансамбль у складзе гарманіста і скрыпача, а народ пайшоў у скокі...

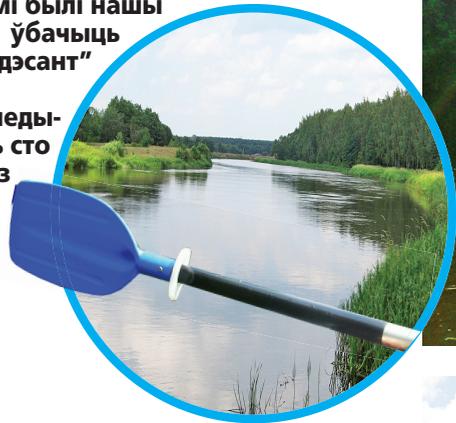
Увесь гэты час Міхаіл Мікалаевіч падрабязна распавядаў нам гісторыю падарожжа:

— Тыя, хто пабываў у сумеснай беларуска-літоўскай экспедыцыі ў 2007-м, да гэтага часу з'яўляюцца нашымі прыхільнікамі, далучаюць да падарожжа сваіх знаёмых, сяброў, сваякоў. Летась, да прыкладу, устанавілі чарговы ўзроставаы рэкорд: самаму малодшаму удзельніку не было і двух гадоў...

цэпты беларускіх страў. Як мы зразумелі, ён шукаў новы рэцэпт і тут.

А праз якую гадзіну на ўзгорку сабраўся амаль увесь "дэсант" экспедыцыі. І вось наш добры знаёмы, яшчэ ўчора бард і душа кампаніі, Алег Мізула паўстае перад групай ужо ў новай іпастасі — экскурсавода, заснавальніка і дырэктара мясцовага музея.

— Мая гісторыя — гэта ўвесь час пошук магчымасцей, — апавядае Алег. — Большасць маіх аднавяскоўцаў жадалі з'ехаць з Жодзішкаў, а я не сумаваў: навошта мне кудысьці з'язджаць? Ды і жонку шукаў на радзіме...

"Тэст-драйв" ладзі, якая ідзе супраць плыні.

Ля касцёла ў Жодзішках.

атрыманы. Наперадзе — ачыстка адметнасцей Ашмянца: там унікальны млынок, цудоўны погляд на норд — "прамую дарогу" ракі.

Ладзі радасці

Пакуль доўжылася наша размова, экскурсія па Жодзішках падышла да завяршэння. Група вярнулася ў лагер, але тут ужо настывала іншая падзея — "тэсціраванне" ладзі. Прыгажуня-лодка, яшчэ калі мы набліжаліся да лагера, прывабіла нас сваёй незвычайнай, але, як потым высветлілася, прастай канструкцыяй ды нечаканым знешнім выглядом. І нашай цікавасці не было мяжы, калі мы даведаліся, што наперадзе — іспыты судна: лодку выпрабуюць на магчымасць сплаву супраць цячэння.

Водныя прыгоды

Сапраўды, значную частку водных турыстаў экспедыцыі складала менавіта моладзь. Яшчэ на беразе нам дапамагў выцягнуць лодку на бераг цінейджар Фёдар, ды і далей дзяўчынка ды хлопчыкі, з якімі даводзілася перасекчыся, ахвотна распавядалі пра свае ўражанні і дапамагалі.

Міхаіл Петух, што ўжо доўгі час ачольвае вілейскі турклуб Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі, адзначыў: адна з найгалоўных задач падарожжа для яго — далучэнне да гісторыі, культуры, у тым ліку — экалагічнай, маладога пакалення:

— Бо людзі — такі ж "свавуацкі" экспедыцыі, што і Вілія.

У гэты ж вечар атрымліваем пацвярджэнне слоў Міхаіла Мікалаевіча. Кардыёлаг з Маладзечна Ванда Анцілеўская, якая ходзіць у вандроўку па Віліі амаль штогод, раскрыла свой "сакрэт" захопленасці падарожжам:

— Кожны год адбываецца штосьці новае. Узяць тых самых удзельнікаў — увесь час далучаецца нехта цікавы, — падзялілася жанчына сваімі ўражаннямі. — Сёлета прапанавала далучыцца і сваёй пляменніцы. Яна, дарэчы, з радасцю пагадзілася на дзясятка дзён памяняць Інтэрнэт і камфортыяны ўмовы пражывання на добрую кампанію ды цікавы маршрут на ўлонні прыроды...

"Навошта мне кудысьці з'язджаць?"

Наступны дзень прынёс нам яшчэ багата прыемных знаёмстваў.

Раніцай, калі мы шматравалі па Жодзішках у пошуку невялікай сажалкі "з мяккай вадой", як праанансавалі нам "экспедытары", у адным з двароў заўважылі падазрона знаёмага мясцовага жыхара — разам з сябрам ён "варажыў" над... кабанчыкам. Прыгледзеўшыся, пазналі ў туэйшым таго самага Алега Мізулу, які ўчора ўвесь вечар спываў ля купальскага вопнішча. Побач з ім — Міхаіл Міхалевіч, яшчэ адзін "старажыл" экспедыцыі, доктар з Маладзечна, славуці тым, што пад час вандроўкі збірае старадаўнія рэ-

Лагер экспедыцыі сабраў звыш 40 палатак.

З такім крэда, каб паказаць гісторыю свайго краю, Алег і заснаваў у родным мястэчку краязнаўчы музей варты самай пільнай увагі. Цягам некалькіх гадоў ён збіраў унікальныя ў прамым і пераносным сэнсе слова артэфакты, а потым яго ініцыятыву падтрымала мясцовая гаспадарка.

У музеі знаходзяцца такія адметнасці, як арнаты духавенства мясцовага касцёла. Захоўваюцца тут манеты перыяду Першай сусветнай вайны, зброя Другой сусветнай, калекцыі якой, нагэўна, пазайздросцілі б многія раённыя музеі, фотаздымкі, унікальныя дакументы, карціны... У тым ліку — і нашага славутага мастака Пятра Сергіевіча. Таксама працуе і этнаграфічная зала, што налічвае больш як 300 экспанатаў.

Група, нягледзячы на спёку, распітвала дырэктара ды фатаграфавала экспанаты. У час экскурсіі адбылося яшчэ адно знаёмства. Старшы навуковы супрацоўнік Інстытута прыродакарыстання Нацыянальнай акадэміі навук, кандыдат тэхнічных навук, дацэнт геаграфічнага факультэта БДУ Алег Гайдукевіч прывабіў нас кепкай з эмблемай першага падарожжа.

— Так, я — старажыл экспедыцыі, — прызнаўся ён. — Калі ёсць магчымасць, то заўсёды далучаюся. І не як навуковы супрацоўнік, а як чалавек, якому проста прыемна

знаходзіцца ў гэтым асяроддзі, назіраць за прыродай з эстэтычнага боку...

Высветлілася, што ён, адзін з пачынальнікаў "Шляху Тышкевіча", быў у свой час героем рубрыкі "Суботнія сустрэчы" нашай газеты, і мы тым больш упэўніліся: экспедыцыя складаецца з людзей невыпадковых.

— Дык, на ваш погляд, ці вартая ўвагі сёння Вілія? — звярнуліся мы з правакацыйным пытаннем.

— А як жа! — адказвае Алег. — Вілія, у маім успрыняцці, нагадвае класічную літаратуру: "перачытваеш" яе некалькі разоў і зноў знаходзіш у ёй новае. І нам яшчэ належыць знайсці сакральны змест Віліі: невыпадкова нашы продкі звязвалі ў адзін ланцужок возера Нарач, рэкі Нарачанка і Вілія. Гэта сістэма каштоўнасцей, якую нашы прашчурцы ведалі. Адна з мэт нашай экспедыцыі ў тым і заключаецца, каб прыцягнуць увагу грамадскасці да гэтай ракі і ў будучыні стварыць міжнародны маршрут...

Штаб абмеркавання ідэй

Па дарозе да наступных адметнасцей Жодзішак — касцёла Святой Тройцы, воднага млына, копішняга езуіцкага калегіума — знаёмімся з яшчэ адным энтузіястам: гаспадаром аграпрадзвібы, старшынёй грамадскага аб'яднання турыстычнай справы Смаргонскага раёна Уладзіславам Махначом.

— Да стварэння аграпрадзвібы мой лёс быў вельмі пакручасты, — Уладзіслаў Браніслававіч не скупіўся на падрабязнасці сваёй біяграфіі. — Калі сыхоў на пенсію з ваенна-марскога флоту, спачатку заняўся гаспадаркай, потым пачаў грыбы-вешанкі вырошчваць, але... Душа патрабавала чагосьці іншага. Безумоўна, тое была вялікая радасць: на шляху да новай справы сустрацца з падобнай суполкай аднадумцаў, якімі з'яўляюцца ўдзельнікі экспедыцыі.

Цяпер у сядзібе Уладзіслава Махнач можна і з лука пастраліць, і на конях пакатацца, і веласіпедную экскурсію па гістарычных мясцінах здзейсніць, і музей "Дзядоўскі куток" наведаць... Энтузіяст адзначыў, што менавіта дзякуючы экспедыцыі Тышкевіча і маглі сабрацца разам аднадумцы, якім "не сядзіцца на месцы" і якія хварэюць за свой куток.

Экспедыцыя працуе не толькі як пункт злучэння аднадумцаў, падкрэслівае Уладзіслаў Махнач, але і як месца абмену досведам, рухомы штаб абмеркавання новых ідэй. Так, суполка вандроўнікаў ужо гэты час дбае пра ачыстку адметных мясцін на "Шляху Тышкевіча".

— Сёння, да прыкладу, пойдзем, нарэшце, чысціць ад "сушняку" скаладаром — адзін з найпрыгажэйшых аб'ектаў, які цалкам закрыты ад позіркаў з-за сухіх старых дрэў, — кажа энтузіяст. — Дазвол улад ужо даўно

Для гэтай мэты спатрэбілася каманда мужных мужчын, да якой далучыўся і карэспандэнт "К". У прасторную лодку трапілі і пасажыры: жанчына з дзіцём.

Пад пякучымі промянямі сонца, пад воўкі капітана, прыгажуня-ладзі пачала нетаропка разварочвацца. "І раз, і два, і тры, і чатыры!" — паступова, крок за крокам, калі вёсты сталі рытмічна апускацца ў ваду, лодка пачала разганяцца і паплыла — так, супраць цячэння. Праз некалькі хвілін судна амаль дасягнула моста, які месціўся за пяць соцень метраў ад месца прычалу.

— А хто пабудаваў такі карабель? — пытаюся я ва ўдзельнікаў ужо пасля ўдалага эксперыменту. — Дзмітрый Ведзень, — адказваюць, і так мы зноў выходзім на яшчэ адну "культавую асобу" экспедыцыі. Дзмітрый, як высветлілася, будучы старажылам "воднага шляху", з 2007 года практыкуецца не толькі ў складанні гуцевадзіцеляў па Віліі, але і ў будаўніцтве суднаў.

— Па цячэнні наша ладзі ідзе з хуткасцю каля дзевяці кіламетраў у гадзіну, — ахвотна распавёў ён пра свае "дзецішча". — І, як вы бачылі, прыкладна два-тры кіламетры ў гадзіну — супраць... Бачыў штосьці падобнае ў падарожжы Парыж — Масква. Ёта быў прыпынак ў Нюрнбергу, і пад мостам праязджала ладзі з мужчынскім экіпажам. Яшчэ тады я запаліўся, але калі да ўспамінаў далучыліся веды пра падарожжа Тышкевіча... Так я прыйшоў да задумкі зрабіць фанерную аснову са старых пантонаў, а потым адаптаваць яе да падобнай лодкі. Па прафесіі я — інжынер сувязі, а гэта спецыяльнасць, што спалучае творчы бок з тэхнічным. Як бачыце, усё атрымалася...

Сядзячы ў прасторным судне, пад лёгкім дахам, які абараняе ад пякучага сонца, ніколі і не падумаеш пра тое, з якіх дэталяў і частак, уласна, рабіўся карабель: выглядае ён пераканаўча.

— Дзмітрый, ведаем, што вы з'яўляецеся і адным з аўтараў праекта гуцевадзіцеля па Віліі... — згадваем пра яшчэ адну іпастась удзельніка экспедыцыі.

Спаў удзельнікаў экспедыцыі па Віліі.

— Так, і сёлета ён папоўніцца новымі пунктамі: знайшлі новыя крынічкі ўздоўж ракі, — адчуваецца, што Дзмітрый гатовы распавесці не толькі пра іх, а і пра ўсе цікавосткі, якія ведае.

Сапраўды, за тая некалькі дзён, што экіпаж "К" удзельнічаў у экспедыцыі, перад вачыма паўсталі дзясяткі аб'ектаў спадчыны. Некаторыя з іх, дагледжаныя намаганнямі мясцовых жыхароў і раённых улад, знаходзяцца ў добрым стане, нейкія — яшчэ чакаюць энтузіястаў і валанцёраў. Аднак усе яны, на жаль, — па-за ўвагай асноўнай масы турыстаў, як замежных, так і айчынных. Невыпадкова адна з галоўных мэт экспедыцыі "Шляхам Тышкевіча" — звярнуць увагу на праблемы Віліі і, у прыватнасці, яе турпатэнцыялу.

Ля вадзянога млына ў Жодзішках.

Ці патрэбна турысту байдарка?

Таксама няма адказу на пытанне, калі з'явіцца паўнаватасны даведнік па Віліі, адкуль можна будзе дазнацца і пра крыніцы, што ўпадаюць у раку, і пра гістарычныя ды прыродныя помнікі. Думаецца, кожны удзельнік экспедыцыі набывае такую кнігу на добры ўспамін. Ды і для мясцовых пунктаў харчавання бы гандлю рэклама ў такім выданні была б дарэчы.

Гаворка пра падобны паказальнік ужо ішла ў нашым матэрыяле — праект яго распрацаваны тым жа Дзмітрыем Ведзнем ды яго аднадумцамі. Але чамусьці назапашаным досведам энтузіястаў да гэтай пары так ніхто і не скарыстаўся.

— Паўнаватасны даведнік па Віліі патрабуе істотных фінансавых укладанняў, — тлумачыць Міхаіл Петух. — Не будзем жа мы выдаваць дваццаць асобнікаў кнігі. Акрамя таго, хочацца мець і прафесійны пераклад згаданага раней твора графа Тышкевіча, для чаго найбольш верагодным бачыцца атрыманне гранта. Ізноў жа, неабходна ведаць, хто стане рабіць пераклад і хто будзе займацца арганізацыйнымі пытаннямі...

Аднак праблема актыўнага выкарыстання Віліі — не толькі ў інфармацыйнай падтрымцы турыстаў. Пагадзіцеся, як можна выправіцца ў паход, калі сёння вельмі складана ўзяць байдарку ці хаця б лодку напраток? Нават нашы пошукі "Наліма" доўжыліся больш за два тыдні.

Як зазначылі ў адзеле культуры Смаргонскага райвыканкама, ужо некалькі гадоў адбываецца плённае супрацоўніцтва з кіраўніцтвам экспедыцыі. Стала традыцыйнай культурная праграма для ўдзельнікаў праекта ў Залессі, творчыя сустрэчы каля вёскі Данюшава. Па словах спецыяліста аддзела культуры Марыі Клуйша, народныя калектывы раёна неаднаразова выступалі перад удзельнікамі экспедыцыі, у тым ліку ў Жодзішках. Сведчыць пра зацікаўленасць раённых улад у супрацоўніцтве і той факт, што кожны год напярэдадні правядзення экспедыцыі ствараўся аргкамітэт, дзе ўсе мерапрыемствы вызначаліся загадзя.

Пры ўсім гэтым пазітыўным стаўленні да праекта, выявілася дзіўная недарэчнасць: сёлета ў аддзел культуры з прапановамі аб удзеле апошняга ў экспедыцыі ніхто не звяртаўся. Як адзначыла Марыя Клуйша, пра экспедыцыю яны даведаліся, калі тая ўжо стартавала.

Затое прыемна здзівілі сваёй увагай да экспедыцыі на Вілейшчыне. Па словах дырэктара Цэнтра па эстэтычным выхаванні пры адзеле культуры Вілейскага райвыканкама, дэпутата раённага Савета дэпутатаў Таццяны Захарыч, якая сёлета займалася арганізацыйнай працай на старту экспедыцыі, мясцовы кіна-тэатр дапамог устанавіць праектар у ніжнім парку Вілейкі, непадалёк ад палатачнага гарадка ўдзельнікаў

Паміж двух Залессяў

Той жа Уладзіслаў Махнач, які вырашыў злучыць свой бізнес ды лёс з экспедыцыяй, а не проста зрабіць агра-сядзібу "пунктам беларускай экзотыкі", адмысловым чынам знаёміць сваіх наведвальнікаў з гісторыяй месца, далучаючы іх да спадчыны продкаў і да суполкі такіх жа русліцаў аб сваім куточку. Таму і с'ягае яго дзейнасць значна далей за ўласна агра-сядзібны праект: распрацоўваюцца новыя маршруты, да прыборкі гістарычных мясцін далучаецца маладое пакаленне — як гэта адбылося ў выпадку з лініяй аб'ектаў Першай сусветнай вайны: дапамагалі навучэнцы Смаргонскай школы-гімназіі № 4, мясцовыя жыхары. Уладзіслаў адзначае, што і досвед супрацоўніцтва з мясцовымі ўладамі — на належным узроўні. Словам, дзейнасць яго — выдатны прыклад таго, як могуць спалучацца персанальны праект і грамадскі рух, ініцыятыва, якія, несумненна, патрэбна цаніць і падтрымліваць...

Перакрэслены якар ці ўказальнік?

Наконт масавага стварэння агра-сідзіб уздоўж Віліі ва ўдзельнікаў экспедыцыі маюцца і гэтыя перасцярогі. Міхаіл Петух, да прыкладу, адзначае, што на літоўскай тэрыторыі ўздоўж Віліі часта пабачыш знак з выявай перакрэсленага якара, што азначае забарону на прыпынак у гэтым месцы. Што тут скажаш: прыватная ўласнасць...

Наогул, стварэнне агра-сідзіб, арыентаваных на людзей з розным дастаткам і патрэбамі, можна толькі вітаць. Тым не менш, праблема іх даступнасці для турыста, асабліва — воднага, застаецца актуальнай.

Да прыкладу, пад час падарожжа ці не самым бліжэйшым сябрам нашага экіпажа быў навігатар, які хоць і не прыстасаваны для арыентавання на рацэ, але ж толькі ён адзін мог падказаць, дзе мы знаходзімся і ля якой вёскі ці нават гістарычнага помніка праплываем. А што рабіць турысту на Віліі, калі такога навігатора няма, ці зарад яго батарэй скончыўся?

Алег Мізула (у цэнтры) распавядае пра калекцыю музея.

Удзельнікі экспедыцыі пасля ачысткі скаладрама на Смаргоншчыне.

Сёння ў басейне Віліі размешчаны толькі адзін указальнік, а дакладней — дыхтоўная схема смаргонскага рачнога ўчастка, якая самотна стаіць непадалёк ад Вайнідзянт. Ініцыятар яе ўстаноўкі — усё той жа Уладзіслаў Махнач. Але тут будзе дарэчы задаць пытанне: а ці дастаткова гэтага адзінкавага прыкладу?

Скажам, няўжо цяжка мясцовым уладам паставіць указальнікі, дзе будзе пазначана, з якога боку лепш абыходзіць небяспеку — тая ж скла-

даныя месцы каля мастоў? Пытанне — хутэй, рытарычнае, улічваючы патэнцыял, у тым ліку і эканамічны, ад наведання таго або іншага раёна шматлікімі турыстамі.

Гэтай праблемай заклапочаны і Міхаіл Петух. Так, па яго словах, пад мостам каля Жодзішак — бетонная паля.

— Сёння, калі вада празрыстая і яе ўзровень не вельмі высокі, небяспеку можна ўбачыць здалёк. А што было б, каб мы плылі ў тумане ці пад час паводкі?

Па словах Міхаіла Петуха, у нашай краіне няма развітой сістэмы пракату водных суднаў. Людзі не рызыкаюць займацца такім бізнесам, бо абсталяванне — дарагое (сярэдня кошт байдаркі складае каля васьмі мільянаў рублёў), а перспектыва страціць ці пашкодзіць транспартны сродак вялікая. Таму сёння турыст можа спадзявацца на сваю ініцыятыву альбо на дапамогу знаёмых.

Культурны складнік падарожжа

Калі турыст, нягледзячы на розны перашкоды, усё ж выбраўся ў падарожжа, то ён жадае не толькі

экспедыцыі, і прадэманстраваць дакументальныя стужкі, знятыя па матэрыялах мінулых падарожжаў "Шляхам Тышкевіча". Не менш цікавая праграма чакала ўдзельнікаў і наступным днём. У прыватнасці, акрамя выступлення мясцовых фальклорных калектываў упершыню адбыліся і ўрачыстыя провады экспедыцыі літаральна ўсёй Вілейкай. Пры гэтым старшыня райвыканкама Яўген Сініла ўрачыста перадаў сцяг экспедыцыі яе кіраўніку Міхаілу Петуху.

І ўсё ж, думаецца, галоўная адметнасць экспедыцыі не ў афіцыйных мерапрыемствах, а — у зносінах з мясцовымі жыхарамі, іх культурай, традыцыямі. І таму менавіта пра зацікаўленасць мясцовых жыхароў у развіцці турызму на Віліі хацелася б паразважаць. Бо якраз для тых, хто жыве ў вёсках уздоўж Віліі, адкрываюцца вялікія перспектывы. Узяць той жа выраб адметных сувеніраў, што карысталіся б попыткам не толькі ва ўдзельнікаў экспедыцыі, але і ў іншых шматлікіх водных турыстаў. Так і ўяўляецца карціна, як на беразе Віліі разгарнуўся кірмаш разнастайных вырабаў народных майстроў... Мяркуем, даспадобы айчынным ды замежным водным вандроўнікам прыйшліся б і паслугі гіда па славутых мясцінах. Хто ж, як не мясцовы жыхар, ведае кожную выбоіну, а адпаведна — і адметныя гістарычныя мясціны ды факты на старым шляху?

Як бачна, перспектывы — вялікае мноства. І толькі супольнымі намаганнямі можна ажывіць гэтую цудоўную раку, нібыта адмыслова прызначаную для цікавых падарожжаў...

**Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Кастусь АНТАНОВІЧ,
нашы спецыяльныя
карэспандэнты**

**Мінск — Вілейскі раён —
Смаргонскі раён — Мінск
Фота аўтараў і Міхаіла ПЕТУХА**

Рэгіёны: майстар-клас крэатыву

Сённяшняя падборка, прысвечаная рэгіянальным крэатыўчыкам, складзена на падставе чытацкіх лістоў. Так што публікацыя з'яўляецца адначасова і аглядам рэдакцыйнай пошты. Мы паспрабавалі, як і заўжды, сканцэнтраванаць вашу ўвагу на праявах нешаараговага, нестандартнага і сапраўды творчага стаўлення да будзённай працы работніка культуры. На жаль, са шматлікага ліставання крэатыўнай тэматыцы адпавядала ўсяго толькі тры пісьмы. Адмысловасць, паранейшаму, у дэфіцыце...

Рэдакцыйная "Любата".

"Любата" або — не?

Рагачоўшчына: ініцыятыва коштам у 20 мільёнаў

У адзеле рэгіянальнай культуры "К" з год як "жыве" лялька "Любата", якая адказвае за "праводзіны" кожнага з нас у камандзіроўку. Не парукаешся з ёю перад паездкай — удачы не будзе. "Любата" — абярэг, рукі ў яе — заўжды ўзнятыя ў гару. І лялька нібыта кажа: "Не сумуй, не журыся і рук не апускай!" Восі і не сумуем, восі і не журымся... А "Любата" тая — з Рагачоўшчыны.

"К" не раз пісала пра ўнікальны музей, створаны ў Стрэнькаўскім раённым цэнтры рамёстваў. Ёным разам пра мэтанакіраваную дзейнасць аддзела культуры Рагачоўскага райвыканкама па вырабе абярэгавых лялек напісала нам **вядучы карэспандэнт Беларускага аддзялення Расійска-Беларускага інфармацыйнага цэнтры Кацярына Дубоўская**. Дзейнасць гэтая, падкрэслівае аўтар, скіравана на папулярызаванне і захаванне спрадвечных беларускіх традыцый, а таксама — на стварэнне рэкламнага брэнда ды творчай прыцягальнасці Рагачоўшчыны.

Мінск: букеты майстрыхі Малюнкі... ніткамі

У Музеі гісторыі Мінска — персанальная выстаўка Раісы Хачанкавай "Жывапіс у нітках".

Работы выкананы ў тэхніцы двухбаковай мастацкай гладзі, якая шырока выкарыстоўваецца ў раслінных арнаменты і гафтуецца каляровымі ніткамі.

Спасцігаць гэты від мастацтва Раіса Рыгораўна пачала яшчэ ў

У час фэсту "Бярэзінская Паўлінка", для якога знайшлася спонсарская дапамога.

Для рэалізацыі задуманага, распавядае Кацярына Дубоўская, аддзел культуры ў 2009 годзе зрабіў заяўку на фінансавую падтрымку ў рамках сумеснага праекта Еўрапейскага Саюза і Праграмы развіцця ААН "Устойлівае развіццё на мясцовым узроўні". Кошт ініцыятывы склаў больш за 20 мільёнаў рублёў.

Праз год у Стрэньках адкрыўся экзамузей "Беларуская лялька". Штогод тут ладзіцца звыш

трох соцень мерапрыемстваў: майстар-класы, святы, абрады, больш за сто экскурсій. Этнічная аўтэнтчнасць лялек прынесла ўстанове неаспрэчны камерцыйны поспех. А рэалізоўваюцца яны цяпер не толькі ў Стрэньках, але і ў Рагачове, Гомелі, Мінску.

Бярэзіншчына: спонсары для Паўлінак

Наша сталая аўтарка — **загадчык аддзела маркетингу Бярэзінскай цэнтральнай бібліятэкі Тамара Круталевіч** піша, што на 130-годдзе з дня нараджэння Янкі Купалы прайшоў фэст "Бярэзінская Паўлінка-2012". Ініцыятарамі яго сталі раённая арганізацыя Беларускага саюза жанчын і бібліятэка.

На гэты, так бы мовіць, дзёны фэст сваіх прадстаўніц даслалі аграгарадкі раёна і прадпрыемствы горада. Кожная з дваццаці пяці прыгажунь пастаралася ўвасобіць уласнае

і не абыймае спонсары для фэсту знайшліся: мясцовыя сыр- і льнозаводы, кампанія "Мэта-плюс", раённая арганізацыя Чырвонага Крыжа.

Светлагоршчына: аграгарадоцкая музейная слаўтасць

І яшчэ адзін ліст з Гомельшчыны. (Не да геаграфічнай разнастайнасці, калі "крэатывіць" гэтым разам збольшага менавіта Гомельская вобласць.) Напісала яго **загадчык аддзела бібліятэчнага маркетингу Светлагорскай райбібліятэкі Валянціна Расошанка**. Справа ў тым, што аграгарадок "Дуброва" восі ўжо дзэсяць гадоў славіцца Музеем гісторыі вёскі, які працуе пры сельскай бібліятэцы.

Месціца музей, паведамляе Валянціна Расошанка, у двух пакоях. У яго фондах — звыш 400 экспанатаў. Самыя каштоў-

ныя — манеты, адчаканеныя на Брэсцкім манетным двары ВКЛ у 1663 — 1666 гадах... Натуральна, ёсць і больш познія рэчы, што распавядаюць пра гісторыю і вёскі, і аграгарадка. У бібліятэкі ёсць свой фінансавы план, які сельскі бібліятэкар Людміла Бусел пастаянна выконвае. А музейныя паслугі — нязменна бясплатныя, хоць недахопу ў экскурсіях няма. Музейшчыкам Людміла Фёдаруна — на грамадскіх пачатках. Энтузіястка зарэгістравана на форуме пошукавага руку, нястомна шукае родзічаў тых воінаў, што пад час Вялікай Айчыннай загінулі на гэтай зямлі. Шукае — і адшуквае. Таму і едуць сюды госці з Расіі, Украіны, Грузіі...

Высновы нашага ліставання — нескладаныя. Справа ідзе спорна ў тых, хто рукі не апускае. Тады і спонсары знаходзяцца, і камп'ютарныя рэсурсы выкарыстоўваюцца напоўніцу. І не канчатковы камерцыйны поспех бяру пры гэтым пад увагу, а толькі высокі маральны аўтарытэт установы культуры.

Крэатыўныя лісты чытаў Яўген РАГІН

Стаўбцоўшчына: жывое дрэва

Разьбяры — Коласу

У Стаўбцоўскім раёне праходзіла XI Абласное свята-конкурс майстроў драўлянай манументальнай скульптуры "Сонечная цеплыня дрэва".

Пленэр прымеркаваў да 130-годдзя Якуба Коласа і запрацілі на яго разьбяроў з розных раёнаў: гэта Сяргей Дубяга, Алег Шапель, Уладзімір Хіхіч, Іван Ва-

сілевіч, Алег Пракарына, Леанід Сенька, Віктар Клунко, Валерый Казлоўскі і Васіль Сілкоў, а таксама аўтар дадзеных радкоў.

Арганізатары прапанавалі для працы асновы бяровенні дэяметра ад 50 см і даўжынёй 4 — 6 метраў. Меркавалася, што скульптуры будучы ўстаноўлены вертыкальна, але Алег Пракарына стварыў гарызантальную кампазіцыю. Натхнё-

ны падарожжам па Коласаўскіх мясцінах на Стаўбцоўшчыне, ён зрабіў лаву, па баках якой — мініяцюры будынкаў з сядзіб і Мікалаеўшчыне і Акінчыцах.

Арганізатары пленэру — упраўленне культуры Мінаблвыканкама, Мінскі АЦНТ, аддзел культуры Стаўбцоўскага райвыканкама.

Валерый КАЛЯСІНСКІ, скульптар

Абертоны пленэру

Тэкстыль з эксперыmentам

А.Обадава. "Абертоны".

У нашай сталіцы прайшоў Першы беларускі пленэр эксперыментальнага мастацкага тэкстылю, выніковая экспазіцыя і абмеркаванне вынікаў якога адбыліся ва ўнутраным дварыку Палаца мастацтва.

Ініцыятыва зладзіць дадзены праект нарадзілася напрыканцы сакавіка бягучага года на канферэнцыі "Беларускі габелен: здобыткі і перспектывы развіцця", арганізаванай Л.Пятруль у рамках яе выстаўкі "Повязь", праведзенай сумесна з яе вучнямі ў мастацкай галерэі "Універсітэт культуры". Арганізатарамі і адначасова ўдзельнікамі пленэру сталі мастакі Л.Пятруль, Я.Шунейка і В.Юрэвіч-Малашчук; таксама аказалі дапамогу ў правядзенні мерапрыемства мастацтвазнаўца С.Шунейка і малады мастак тэкстылі В.Багачова. Сярод удзельнікаў пленэру былі як сталыя мастакі Н.Пілюзіна і А.Гуршчанкова, Н.Аждзер, Н.Арайс, С.Баранкоўская, М.Барысенка, Л.Дамінянкова, С.Еўдакіменка, Ю.Зеляная, М.Карповіч-Сакалова, В.Конева, А.Обадава, К.Разанкова, К.Ралінская, Н.Рэштатава і В.Фаміна, так і прадстаўнікі маладога пакалення.

Для апошніх праект стаў стымулам для далейшай творчасці, для сталых майстроў — магчымасцю адчуць свежыя ідэі, новыя тэндэнцыі, якія намячаюцца ў беларускім тэкстыльным мастацтве, — адбыўся свайго роду ўзаемна ўзбагачаючы творчы абмен.

У Беларусі эксперыментальны мастацкі тэкстыль з'явіўся ў 1980-х. І першая выстаўка ў Мінску была праведзена ў 1989-м. З тых часоў ніякіх падобных мерапрыемстваў у нашай краіне не праводзілася.

Як паказала выніковая экспазіцыя, эксперыментальны тэкстыль у большай ступені — "нестанковая" творчасць, ён "гатовы" да больш шчыльнага культурнага ўзаемадзеяння з грамадствам. А менавіта яго аб'ёмна-прасторавыя формы зольныя ўключыцца ў якасці колера-фактурных элементаў у структуру архітэктурнага, гарадскога або прыроднага асяроддзя; у сваіх шматгранных увасабленнях яны могуць стаць часовымі арт-аб'ектамі не толькі выставачных праектаў, але і ўпрыгожыць сабой любое культурна-масавае мерапрыемства.

Вераніка ЮРЭВІЧ-МАЛАШЧУК

А "Ручнікі" ўсё пльвучць...

У сярэдзіне ліпеня не стала пэўна знамяціх "Ручнікоў", спетых апетых "Песнярамі". Сьвішла з жыцця прыгожая жанчына, улюбёная ў прыгожае слова...

І вось што цікава: на першай "песняроўскай" кружэлка, якая пабачыла свет у 1971 годзе, "Ручнікі" прылічаны да беларускіх народных песень (аўтарства Веры Вярбы было пазначана на альбомах-зборніках "Песняроў" значна пазней)... Чаму маладая, але амбіцыйная пэўна захацела застацца тады ў ценю ананімнасці? Іншы на такім "зорным" п'яры зрабіў бы сабе бліскучую кар'еру. Вярба тады проста прамаўчала.

— Не надта зразумела, чаму яна гэта зрабіла, — згадвае заступніца арганізацыі "Песняроў" Уладзіслава Місевич. — Напэўна, абсалютна не думала пра грошы (а аўтарскія адлічэнні тады былі вельмі прыстойныя!)... Адборам песень для нашага рэпертуару займаўся Уладзімір Мулявін. Шчыра кажучы, проста не ведаю, як аўтарскі твор стаў народным. Мо не надта пра гэта думалі і рэдактары на "Мелоды"? Веру Вярбу я так і не бачыў ніколі, а ў адным жа горадзе жылі... Шкада,

у рэпертуары "Песняроў" мала б аказалася не адна песня пэўна. Цяпер я разумею, што Вярба была досыць закрытым чалавекам, не любіла мітусні вакол сябе...

А вось што кажа пэўна Віктар Шніп, які ў 1980-м прынёс свае вершы Веры Вярбе — супрацоўніцы часопіса "Беларусь".

— Была яна прыгажуняй, моднай, вызначалася прынцыповасцю і справядлівасцю...

Мастацтвазнаўца Пётра Васілеўскага дадае, што зборнікі Веры Вярбы ілюстравалі Арлен Кашкурэвіч, а ён у выбары аўтараў быў досыць пераборлівы і з абыймае не супрацоўнічаў...

Пэўна няма. "Стала ціха-ціха па ўсёй зямлі"... А "Ручнікі" ўсё пльвучць...

Яўген РАГІН

"К" працягвае знаёміць чытачоў з асобамі, дзякуючы талентам якіх была створана слава беларускага кіно XX стагоддзя. Сёння мы распачынаем друкаваць аповед Леаніда Мартынюка — рэжысёра "Беларусьфільма", аўтара мастацкіх карцін "Вялікі трамплін", "Пяцёрка адважных", "Па сямейных абставінах", "Неадкрытыя астравы", "Жалезныя гульні" ды іншых, што ў свой час паспяхова прайшлі па экранях СССР. 20 ліпеня Леаніду Уладзіміравічу споўнілася 80 гадоў. Наша газета далучаецца да віншаванняў і прапануе ў гэтым нумары пачатак занатаванага аповеду творцы пра ягоны вельмі няпросты, аднак ад гэтага не менш цікавы, шлях у кінамастацтва, пра людзей, з якімі яго звёў лёс, і пра стужкі, што давалася ствараць на "Беларусьфільме"...

Нарадзіўся будучы майстар кіно ў Гомелі, скончыў аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта Белдзяржуніверсітэта, потым працаваў у розных выданнях. Але кінамастацтва перамагло...

перапынна ішлі прагледы, лекцыі па кіназнаўстве і тэорыі мантажу, якую выкладала знакамітая Тамара Ліхачова, мантажор "Вайны і міру" Сяргея Бандарчука. Асабліва запомнілася лекцыя Андрэя Таркоўскага (акцёра з яго "Люстэрка", Ігната Данільцава, я потым узяў на галоўную ролю ў карціну "Па сямейных абставінах").

З маіх аднакурснікаў больш за іншых вядомы Глеб Панфілаў. Цікава, што яшчэ ў Мінску я ўбачыў яго першую стужку, знятую ў Свярдлоўску, і напісаў пра яе ў газету. А ў Маскве мне давалася пасябраваць

ў Дзяржынску. А вось геніяльную па тых часах стужку Уладзіміра Бычкова "Жыццё і ўзнясенне Юрася Братчыка" па сцэнарыі Уладзіміра Караткевіча спасцігла шматразовая цензура. Кожная наступная версія карціны ўсё далей адыходзіла ад першапачатковага варыянту. У выніку засталася нешта зусім непадобнае да задумы Бычкова і Караткевіча.

Што ж да творчасці Быкава, то для мяне вяршыняй яго ваеннай прозы стала аповесць "Мёртвым не баліць" — самая, бадай, яркая гісторыя, напісаная празаікам з

Быкава — і дзіцячае кіно?! Корш настойваў. Маўляў, здымі гэты сцэнарыі: будзе касавая стужка!

Што цікава, класік абсалютна меў рацыю: пасля года пракату "Пяцёркі адважных" на "Беларусьфільм" з Масквы прайшлі даныя статыстыкі — 14 мільёнаў глядачоў! Дарэчы, здымкі стужкі даліся мне вельмі няпроста, але ў выніку карціна атрымала неверагодны поспех і не сыхадзіла з кінаэкранаў СССР цэлае дзесяцігоддзе. Звышвосты Корш-Саблін казаў мне: "А чаго ты здзіўляешся? Гэта ж прыгодніцкі жанр. Да таго ж, з дзець-

"Здымі гэты сцэнарыі: будзе касавая стужка!"

Леанід Мартынюк. Трыццаць гадоў на "Беларусьфільме"

Пра тое, як трапляюць у кіно

— У літаратурную рэдакцыю Беларускага тэлебачання, дзе я працаваў на пачатку шасцідзясятых, увайшоў мой калега Эдзік Варашылаў і сказаў: "Зараз Лёня ўскочыць на стол: Вышэйшыя курсы сцэнарыстаў і рэжысёраў абвясцілі свой другі набор". Я сапраўды літаральна ўскочыў на стол: так узбударажыла мяне гэтая навіна. Калі за чатыры гады да таго адкрыліся Вышэйшыя курсы, то я не адважыўся падаць дакументы. І вось — другі шанс, якім я паспяхова скарыстаўся, хоць спачатку нават не марыў стаць рэжысёрам.

Вышэйшыя курсы на той час былі не менш, а то і больш моцнай навучальнай установай, чым знакамты ВГИК. Бралі туды толькі людзей з ужо закончанай вышэйшай адукацыяй і пяцігадовым працоўным стажам. Разам са мной паступала сем з паловай соцень ахвотных стаць рэжысёрамі і сцэнарыстамі з усяго Саюза, але адабралі — толькі дваццаць пяць чалавек. Навучанне было вельмі цікавае і змястоўнае: у праграму двух гадоў навучання на курсах увайшло ўсё, што студэнты ВГИКа атрымлівалі за пяць. Але і па выхадзе з курсаў мы адразу пачыналі працаваць у кіно. Яно значна адрознівалася ад той сістэмы, што была прынята ў ВГИКу. Мы самі выбіралі адну з пяці майстэрняў рэжысуры, якія вялі такія знакамтыя майстры, як Міхаіл Ром, Грыгорый Козінцаў, Сяргей Юткевіч. Асобныя лекцыі нам чыталі дзеючыя кінамастаграфісты. У невяліччай зале маскоўскага Дома кіно бес-

з Панфілавым і яго будучай жонкай Інай Чурыкавай. Іна — незвычайны, вельмі эмацыйны чалавек. Ёўтую рысу яна здолела выкарыстаць у сваёй працы. Памятаю, як у першыя дні знаёмства я ў жаданні ўразіць суразмоўцаў наплёў з цэлы мех пра сваю міфічную "адсідку" ў турме і норавы тамтэйшых "сядзельцаў", — вочы Іны адразу напоўніліся слязьмі...

Дарэчы, Глеб прапаноўваў мне выканаць ролю рэжысёра ў яго знакамітым "Пачатку". Але я быў вымушаны адмовіцца: мяне чакаў дыпломны праект, які я вырашыў паставіць па аповесці Васіля Быкава "Пастка", што нядаўна выйшла...

Дэбютная "Пастка"

— Быкаўскую "Пастку" я прачытаў у часопісе "Юнацтва" па рэкамендацыі Ігара Дабралюбава, і, дачакаўшыся канікул, паехаў у Гродна знаёміцца з яе аўтарам, з якім потым сябраваў усё жыццё. Час тады для Быкава наступіў няпросты: пасля артыкула ў газеце "Чырвоная зорка" яму прыйшлося несалодка, нават вокны білі ў яго гродзенскай кватэры... Я разумеў, што здымкі майго дэбюту пройдуць з вялікімі цяжкасцямі. Так і адбылося. Часам здавалася, што стужку я не закончу... У пэўным сэнсе я меў рацыю: пасля абароны дыплама паказваў "Пастку" ў нейкай студэнцкай аўдыторыі і раптам аказалася, што нехта загадаў адрэзаць фінал фільма, у якім да героя прыходзіў "асабіст". Тым самым губляўся сэнс усёй гісторыі! Дзякаваць богу, першапачатковы варыянт карціны захаваўся, у тым ліку і ў нашым архіве

яго асабістага жыцця. Трыццаць гадоў — увесь час, што працаваў на "Беларусьфільме", — я дабіваўся экранізацыі гэтага твора, але мне гэтага, на жаль, не ўдалося... Першы раз я прынёс сцэнарыі тагачаснаму галоўнаму рэдактару кінастудыі Максіму Лужаніну і стаў чакаць адказу. Яго не было тыдзень, другі, трэці... Потым з кабінета дырэктара "Беларусьфільма" раздаўся катэгарычны званок: "Ёўтую стужку вы не паставіце на нашай студыі ніколі!"

Шкада... Проза Быкава сама па сабе неверагодна кінамастаграфічная: у ёй шмат напружанага дзеяння, яна лёгка кладзецца на драматургію кіно. Бачыце, Быкава ставяць і сёння — маю на ўвазе "У тумане" Сяргея Лазніцы. Упэўнены, будучы ставіць і далей. Для аповесці "Мёртвым не баліць" яшчэ настане свой час у кіно. Будзе вельмі добра, калі гэта здарыцца на Беларусі...

Пропуск у кіно — 14 мільёнаў

— Пасля "Пасткі" і няўдачы са сцэнарыем "Мёртвым не баліць" я аказваўся ў жудасным становішчы. Мне "паабяцалі", што ў прафесію рэжысёра ігравога кіно я больш ніколі не вярнуся. Перабіваўся выпадковай працай, ізноў выручыла журналістыка, зрабіў некалькі дакументальных стужак...

Дапамог карыфей Уладзімір Корш-Саблін. Выклікаў да сябе і сказаў: "Лёня, у нас "гарыць" адзінка дзіцячага кіно". І працягвае сцэнарыі Алеся Асіпенкі "Пяцёрка адважных". Я заўпарціўся: пасля

мі-акцёрамі шмат працаваць не трэба: яны робяць усё самі". Тое ж самае мне казаў і пачынальнік дзіцячага кіно на "Беларусьфільме" Леў Голуб. Маўляў, навошта ты працуеш з падлеткамі? Давай бяры акцёраў дашкольнага ўзросту, фіксуі іх натуральныя рэакцыі — і справа ў капелюшы! А падлеткі з іх "пераходным узростам" — адны клопаты...

Дарэчы, парадай аб "натуральных эмоцыях" мне не раз давалася скарыстацца. Напрыклад, на здымках "Ветразей майго дзяцінства" ў адным з эпизодаў малалетні выканаўца галоўнай ролі ніяк не хацеў канцэнтравацца на сваіх эмоцыях. А яны ў яго былі досыць складаныя: па сцэнарыі, на малога глядзіць нейкай бандыт. Аднак дзеці на здымачнай пляцоўцы паводзілі сябе вельмі разняволены, увесь час смяліся і, фактычна, зрывалі працу. Тады ціха праінструктаваў аператара, што наступны дубль будзем здымаць без звычайнай "хлапушкі", а потым вельмі строгім тонам адчытаў малога выканаўца: маўляў, як акцёр ты — сапраўдны "нуль", на пляцоўцы толькі перашкаджаеш працаваць дарослым, і, наогул, я падумваю пра тое, каб цябе замяніць на іншага хлопчыка... Дарма казаць, што разлік аказваўся дакладны, і, пачаўшы здымаць без каманды, аператар зафіксаваў менавіта той выраз твару галоўнага героя, які і павінен быць у чалавека, што сустракае бандытаў...

(Заканчэнне будзе.)

**Занатаваў Антон СІДАРЭНКА
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Маладзёжныя ноў-хаў

Маладзё — найлепшы пасол сяброўства і добра. Гэта яшчэ раз пацвердзіў Дзень маладзі, што прайшоў на "Славянскім базары ў Віцебску" дзякуючы намаганням БРСМ.

Сёлета дадзеная акцыя набыла яшчэ большы разгорт. Не перашкодзіла нават не самае лепшае надвор'е. Яшчэ напярэдні на плошчы Перамогі, якая і стала асноўным месцам "дысклакацыі" разнастайных маладзёжных праектаў, прайшла вечарова-начная дыскатэка. Як і летась, на абмежаванай прасторы прэс-цэнтра выступілі ўдзельнікі розных намінацый II Міжнароднага маладзёжнага фестывалю "Агонь танца", адборачны тур якога праходзіў па ўсёй Беларусі.

На самой жа плошчы — чаго толькі ні было! Байкеры пад час правядзення выстаўкі сваіх "металічных коней" дазвалялі іх «асядаць», пакатаўшы ахвотнікаў. Выбравалі і сваю «міс». Не былі забыты не толькі конскія сілы, але і чалавечыя. Алег Яжоў, уладальнік ужо некалькіх сусветных рэкордаў, устанавіў чарговы, занесены ў Кнігу рэкордаў Гінеса. Але вельмі ўразіла і прэзентацыя такога новага для нас спартыўнага кірунку, як вулічны спорт.

— Зрэз маладзёжных культур, — упэўнены Ігар Бузоўскі, — настолькі вялізны, што ахапіць іх усе немагчыма. Тым не менш, мы падтрымліваем нават акадэмічнае мастацтва. Да прыкладу, у рамках Дня маладзі выступае гітарыст-віртуоз Аляксей Скрыпнік — асоба, вядомая ў Еўропе. Што ж да "Славянскага базару ў Віцебску", дык да гэтага фестывалю, можна сказаць, спрычыняюцца не толькі яго шматлікія ўдзельнікі, але і тыя студэнцкія будатрады (на Віцебшчыне, між іншым, у іх працуе каля сямі тысяч чалавек), што заняты на добраўпарадкаванні фестывальных аб'ектаў. Найбольш жа важным для нас праектам стаў пошук новых ідэй, якія прапаноўвала маладзё. Мы вылучылі сярод іх каля сотні і ўвосень, мяркуем, з намі сустрэнецца Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь. Хочам пазнаёміць Кіраўніка дзяржавы з інавацыйнымі прапановамі...

Не мелям, а фарбамі

"Саюзная дзяржава — наш агульны дом" — дзіцячыя свята з такой назвай на "Славянскім базары ў Віцебску" сталі ўжо традыцыяй. Але раней яны праводзіліся ў выглядзе конкурсу малюнка на асфальце. Сёлета ж адбылося сапраўднае спаборніцтва з размяшчэннем работ у Інтэрнэце.

Былі аб'яўлены тры намінацыі: "Моцнай дружбаў мы сільныя", "Нам гэты свет завешчана берагчы", "Будучыня — вачыма юных". Падвядзенне вынікаў конкурсу адбылося ў Віцебскай дзіцячай мастацкай школе № 1. Пераможцы атрымалі прызы Пастаяннага Камітэта Саюзнай дзяржавы і Парламенцкага Сходу Саюза Беларусі і Расіі.

Але ў выйгрышы засталіся ўсе наведвальнікі выстаўкі. Дзеці прыходзілі разам з бацькамі, на прэзентацыі чыталі вершы пра Беларусь, у тым ліку ўласнага сачынення. Нават выступалі з цыркавымі нумарамі! Адначасна ў школе працавалі "Майстэрні чараўнікоў", і кожны ахвотны мог перы дапамозе выкладчыкаў зрабіць сабе сувенір на памяць.

— Мы вельмі рады такому супрацоўніцтву, — адказаў на мае пытанні дырэктар школы Міхаіл Кліменка. — Сапраўды, чаму на "Славянскім базары ў Віцебску" ў цэнтры ўвагі аказваюцца толькі юныя спевакі? Трэба ахопліваць розныя мастацкія сільнасці дзяцей. Праз год да нас абяцалі далучыцца юныя рысавальшчыкі з Узбекістана. Таму конкурс, упэўнены, пашырыцца...

Н.Б.

1. Храм Святых Пятра і Паўла з'яўляецца на сённяшні дзень самым старадаўнім будынкам Мінска. Яго гісторыя бярэ пачатак у лістападзе 1611 года, калі Аўдоцця Рыгораўна, князёўна Друцкая-Горская, удава Багдана Сцяцкевіча, каралеўскага маршалка, "...з доброе воли свое отдала и даровала... три пляцы мои в месте Минском лежачые... на улицы Юревской... ин-оком общего жытия, которые то ин-оцы на том кгрунте монастыр и цер-ков светых Апостол Петра и Павла... збудоват...".

2. Да пачатку XVII ст. у Мінску не засталася ніводнай праваслаўнай царквы, таму, каб хоць неяк выправіць такое становішча, 52 чалавекі з ліку шляхты і гараджан у Мінскім замку падпісалі акт аб узвядзенні праваслаў-

Петрапаўлаўскі сабор на фота пачатку XX стст.

Як храм ля замчышча ўзвялі?

Фрагменты ўнутранага роспісу сабора розных эпох.

Адзін са стэрэатыпаў, звязаных са сталіцай, сведчыць: у Мінску не захавалася старадаўніх будынкаў. Маўляў, амаль усе былі зруйнаваны ў час Вялікай Айчыннай вайны. Аднак меркаванне гэтае зусім не адпавядае рэчаіснасці. І сведчаннем таму — Свята-Петрапаўлаўскі сабор на Нямізе, які днямі адсвяткаваў сваё 400-годдзе. Прывядзём 10 фактаў з яго багатай гісторыі.

нага Петрапаўлаўскага манастыра і храма. Пры гэтым фундатары не толькі абавязваліся на свае сродкі пабудаваць храм, манастырскія будынкі, але і школу, якая адкрылася ў 1617 г.

3. Мяркуюцца, што будавалася царква не больш за два гады (хутчэй за ўсё, з лістапада 1611-га ці з вясны 1612 г.) — тэрмін, надзвычай малы для пабудовы каменнай царквы, таму існуюць версіі, што першапачаткова храм быў драўляным.

4. Пра высокі статус манастыра сведчыць той факт, што 18 сакавіка 1633 г. кароль Рэчы Паспалітай Уладзіслаў IV даў Мінскаму царкоўнаму брацтву і манастыру Святых апосталаў Пятра і Паўла грамату, якая пацвярджала ўсе ранейшыя яго правы і вызваляла ад выплаты ўсякіх падаткаў і грашовых павіннасцей, а акрамя таго, дазваляла будаваць школы і стварыць уласную друкарню.

5. Пасля далучэння Мінска да Расійскай Імперыі ў сакавіку 1773 г. Петрапаўлаўская царква, якая была перайменавана ў гонар імператрыцы ў Екацярынінскую, на некалькі дзеся-

цігоддзяў стала кафедральным саборам Мінскіх архірэяў. Адметна, што расійская імператрыца ў 1795-м ахвяравала Екацярынінскаму сабору каштоўныя рэчы са свайго гардэроба.

6. У 1812 годзе, пад час вайны з Францыяй, царква істотна пацярпела. Выказваліся прапановы яе зачыніць, але з-за таго, што ў тагачасным Мінску, акрамя яшчэ двух храмаў, іншых праваслаўных цэркваў не было, напрыканцы сакавіка 1813-га кансісторыя паставіла прыступіць да рамонту будынка, які літаральна праз год быў завершаны.

7. Пасля паўстання ў 1863-м наступіў перыяд ганення на ўсё, што мела "каталіцкі рысы". І хоць Екацярынінскі сабор заўсёды з'яўляўся праваслаўным, аднак, як лічылася, ён не меў таго аблічча царкоўнага будынка, які быў выпрацаваны ў XVIII — XIX стст. у Расійскай Імперыі, у, так бы мовіць, "маскоўска-візантыйскім" стылі. У выніку змянілі як знешняе, так і ўнутранае аблічча храма.

8. Пасля вызвалення Мінска ад нямецка-фашыцкіх захопнікаў у сувязі з разбурэннем амаль усяго жылога

10 фактаў пра самы старадаўні будынак Мінска

фонду горада будынак храма быў часова перароблены пад жылое памяшканне. Пасля яго прыстасавалі пад архіў, а інтэр'еры — цалкам пераробілі. І толькі ў 1991-м храм быў вернуты вернікам.

9. Пад час археалагічных даследаванняў на тэрыторыі вакол станцыі метро "Няміга" было вызначана месцазнаходжанне падмуркаў манастыра. Так, калі ісці ад тэрыторыі Мінскага замка, то па левы бок будучы землі манастыра — гэтая прастора якраз і адпавядае месцу, дзе знаходзіцца Петрапаўлаўскі сабор. Вынікі археалагічных раскопак 2003 г. пад кіраўніцтвам археолага Пятра Русава высветлілі і абставіны, якія "праліваюць святло" на незвычайнасць месца ўзвядзення храма, а таксама выявілі шраг пахаванняў і артэфактаў на тэрыторыі колішняга манастыра.

10. У саборы сёння можна адначасова назіраць узоры рознастэлевага манументальнага мастацтва XVII — XX стст., у якім спалучыліся заходнія і ўсходнія плыні. Так, першы слой фрэскавага перыяду — рэшткі роспісу XVII ст., які захаваліся асобнымі фрагментамі. Другі, так званы екацярынінскі, — манументальны роспіс XVIII ст., выкананы ў зялёных стрыманых тонах і багата ўпрыгожаны дэкорам. Трэці, ужо алейны, слой датуецца 1871 годам, калі вынішчаліся ўсе сляды заходнеўрапейскіх мастацкіх уплываў. Гэты роспіс быў выкананы па ўзорах пецярбургскіх храмаў Расійскай Імперыі. Чацвёрты слой — роспіс пачатку XX ст., які адлюстроўвае новы этап у развіцці выяўленчага мастацтва: з'яўленне стылю мадэрн. І, нарэшце, апошні, пяты, які ўдалося выявіць рэстаўратарам, выкананы ў 1942 — 1944 годзе пад кіраўніцтвам мастака Мікалая Гусева і з'яўляецца, галоўным чынам, абнаўленнем папярэдняга роспісу.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Баталіі ў замалёўках афіцэра

У сценах Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ладзяцца праекты, якія адлюстроўваюць не толькі падзеі Другой сусветнай. Так, цяпер ва ўстанове працуе выстаўка "1812 год. Вайна і мір".

Гэты адметны праект быў створаны дзякуючы агульным намаганням музея і калекцыянераў Уладзіміра Ліхадзедава і Уладзіміра Пецфіева. Тэма вайны 1812-га актуальная не толькі таму, што сёлета мы згадваем яе 200-годдзе. Вайна з Напалеонам стала адной з самых разбуральных баталій, якія зведала наша зямля.

Трэба адзначыць і дабрачынны складнік выставачнага праекта. З кастрычніка мінулага года працягваецца сумесны праект Музея гісторыі Вялікай Айчыннай з Міжнародным дабрачын-

дакладнасцю. Апошняе надае яго творчай спадчыне вялікую гістарычную каштоўнасць. Да таго ж, у экспазіцыю таксама ўвайшлі літаграфіі па малюнках аднаго з найбольш вядомых рускіх мастакоў-баталістаў — Васілія Верашчагіна. Трэба адзначыць, што ён дэталёва вывучаў гісторыю Айчыннай вайны 1812 года і стварыў серыю з дваццаці карцін, дзе імкнуўся "паказаць вялікі нацыянальны дух рускага народа", а таксама "скінуць вобраз Напалеона з таго п'едэсталя героя, на які ён узнесены".

Экспазіцыйны блок "Беларусь у 1812 г." прадставіць увазе наведвальнікаў паштоўкі сярэдзіны XIX — пачатку XX ст. ды іх павялічаныя копіі. На паштоўках — выявы помнікаў воінам, рэпрадукцыі карцін вядомых мастакоў (П.Геса, В.Верашчагіна, К.Макоўскага) з батальнымі і бытавымі сценамі, памятна-мясціны вайны 1812 года.

ным фондам дапамогі дзецям «Шанц». Залы ўстановы сталі пляцоўкай для выставак работ шэрагу мастакоў-пачаткоўцаў, дызайнераў і калекцыянераў, а сродкі, сабраныя на іх, ужо дапамаглі многім цяжкахворым дзецям. Варта адзначыць, што гэтым разам усе атрыманыя сродкі ад продажу білетаў пойдучы на аднаўленне помнікаў Героям, месцам і падзеям вайны 1812 года.

У чым жа адметнасць экспазіцыі? Справа ў тым, што дзякуючы праекту беларусы ці не ўпершыню ўбачаць вайну 1812-га вачыма відавочцы: на выстаўцы прадстаўлена каля ста літаграфій па малюнках удзельніка напалеонаўскай арміі Хрысціяна Вільгельма Фабера дзю Фора. Аўтар прайшоў усю кампанію 1812 года ў чыне палкоўніка і адлюстравваў жанравыя бытавыя, батальныя сцены сваіх войскаў, этнаграфічныя дэталі і многае іншае з амаль фатаграфічнай

Трэба адзначыць і яшчэ адзін момант. У наш час шырока распаўсюджаны міф пра скарб Напалеона. Безумоўна, ён недзе чакае свайго часу. Але хочацца сказаць не пра нарабаванае золата, што французскі імператар нібыта ўтапіў у Бярэзіне, а перш за ўсё пра велізарны гістарычны вольт, які Банапарт пакінуў пасля сябе разам са спаленымі гарадамі і спустошанай зямлёй.

Думаецца, што экспанат, прысвечаныя двюм воінам — 1812-га і Вялікай Айчыннай, — размешчаныя пад адным дахам, дазваляць правесці пэўныя паралелі.

Алег ЯСКОВІЧ, малодшы навуковы супрацоўнік Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны
На здымках: паштоўкі з выстаўкі "1812 год. Вайна і мір".

Ад Старога замка да Старой таверны

Новыя крыніцы для славутага горада

Ні для каго не сакрэт, што Гродна — адзін з самых старадаўніх гарадоў нашага краю, першая згадка пра які ў пісьмовых крыніцах адносіцца да 1128 года. Падсумаваць у лаканічнай форме яго мінуўшчыну паспрабавалі ў гродзенскай Цэнтральнай гарадской бібліятэцы. У прыватнасці, выйшаў з друку краязнаўчы бібліяграфічны паказальнік "Радкі пра Гродна".

Паказальнік, першае выданне якога пабачыла свет у 2005 годзе, змяшчае бібліяграфічныя апісанні вершаваных і празічных твораў, песень пра славу горада, яго гісторыю і сучаснасць, пра знакамітыя і памятнаы мясціны, падзеі ды святы, пра нашых славу-тых землякоў.

Па выніках працы над новым выданнем кнігі было выяўлена 255 новых крыніц інфармацыі па дадзенай тэме, якія дапоўнілі папярэдняе выданне, што налічвала 195 бібліяграфічных запісаў. Прычым у паказальніку змешчаны толькі тыя запісы, дзе даецца падрабязная характары-

тыка, а не проста згадваецца прадмет краязнаўства. У новым выданні з'явіліся новыя раздзелы — "Пры-нёманскі край", "Іх імёнамі названы вуліцы Гродна", "Падзеі і святы ў нашым горадзе" — і новыя падраздзелы персаналій: "Дануце Бічэль-Загнетавай", "Андрэю Макаёнку",

"Апанасу Цыхуну"... Значна дапоўніліся бібліяграфічнымі запісамі і раздзелы "Гродна — старажытнае, Гродна — малады", "Нёман" — а таксама падраздзелы персаналій, прысвечаных Максіму Багдановічу, Васілю Быкаву, Міхасю Васільку, Давыду Гарадзенскаму.

Дзякуючы кнізе можна знайсці падрабязную інфармацыю пра знакамітыя і памятнаы мясціны горада, сярод якіх — Стары замак, Швейцарская Даліна, Стары парк, парк Румлёва, Фарны касцёл, Пышкі, галерэя Тыбенгаўза, помнік савецкім пагранічнікам, Курган Славы, Старая таверна.

Інэса ІЛЮШЫНА, загадчык інфармацыйна-бібліяграфічнага сектара Цэнтральнай гарадской бібліятэкі г. Гродна імя А.Макаёнка

Эль Лісіцкі.

...Сумесным удзелам розных відаў творчасці на фоне старога правінцыйнага Віцебска ствараўся своеасаблівы "горад заўтрашняга дня" — вядома ж, не як рэальны архітэктурны праект з такой задумай, а як грандыёзная шматпластовая метафара, як ідэяна-эмацыйная праграма. У 1977 годзе вядомы казахстанскі мастак-графік Валяцін Антошчанка-Аленеў, асабісты ахоўнік "камісара" Шагала і адначасова вучань яго жываліснай майстэрні, шмат распытаў мяне пра гэтыя святы. Праўда, Лісіцкага ён не ведаў, бо яшчэ да яго прыезду быў мабілізаваны ў Чырвоную Армію. Але сам Антошчанка-Аленеў прымаў непасрэдна ўдзел у святочным афармленні Віцебска да першай гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі і, так бы мовіць, ведаў гэтую справу "знутры"...

(Заканчэнне. Пачатак у № 25 — 26, 28.)

У сваім дакладзе "Новае рускае мастацтва", які быў прачытаны ў Берліне, Амстэрдаме і Ганове ў 1922 годзе, Лісіцкі ўспамінаў: "...У Віцебску мы з Малевічам распісалі для фабрычнага афармлення 1500 квадратных метраў палатна, упрыгожылі тры будынкі, запраектавалі сцэны для святочных пастановаў у гарадскім тэатры. Лепшыя праекты потым экспанаваліся ў Маскве на Кангрэсе Камінтэрна..." Адзін з такіх праектаў — афармленне Лісіцкім будынка Віцебскага камітэта па барацьбе з беспрацоўем. У яго аснову пакладзены прынцыпы сіметрычнага размяшчэння элементаў: над цэнтральным уваходам у трохпавярховы будынак, які быў фланкіраваны двухпавярховымі прыбудовамі, мастак размясціў вялікі чырвоны круг, а крыху ніжэй — чорны ромб. Другі паверх у праёмах паміж вокнамі быў распісаны сектарамі і сегментамі. Бакавыя прыбудовы дэкараваліся аналагічным чынам, толькі на першым паверсе распісаліся яшчэ трохкутнымі ды накладзенымі на іх кругамі. Кампазіцыйнае рашэнне, такім чынам, строга падпарадкоўвалася лагічнай сіметрыі і архітэктурны будынак з рытмічнымі акцэнтамі лакальных колеравых плям на светлым фоне сцен.

Незвычайнае ўражанне ад колеравай палітры старажытнага беларускага горада, ад элементарнага, на першы погляд, джору Сяргея Эйзенштэйна, які ў той час праязджаў Віцебск, параўнаў з "супрэматычным канфедэлі", што было раскідана па вуліцах ды плошчах "ашалелага" горада. І тут роля Лісіцкага як архітэктара, дызайнера і суперграфіка — вельмі вялікая. Калі Малевіч у сваёй творчасці і педагогіцы адказваў за "Неба" — "камічнае вымярэнне супрэматычнай утопіі", то Лісіцкі — за "Зямлю", увабленую ў формах архітэктурных мадэляў і праектаў. Ён даў чыста і манументальнага афармлення фасадаў дамоў, і распісаў інтэр'ераў, і малюнкаў для тканін, і стварэння лістовак ды вокладак для кніг і часопісаў. Менавіта ў Віцебску Эль Лісіцкі і стаў найбуйнейшым майстрам, адным са стваральнікаў новага — авангарднага — плаката, які ўвабраў у сябе дасягненні народнага лубка, ілюстрацыі, часопіснай карыкатуры, дынамізм ды лакалізацыя формы, вобразную і колеравую сімволіку. У гэтым сэнсе імя Лісіцкага стаіць побач з імёнамі Д.Мора, В.Дэні, М.Чарамных і У.Маякоўскага. Сярод такіх твораў арыгінальнасцю вызначаецца знакаміты агітплакат мастака пад назвай "Клінам чырвоных бібель!", што ў тую гаду атрымаў вялікі пазітыўны рэзанс. Тут геаметрычныя элементы на белым фоне за кошт тэксту набылі канкрэтны палітычны сэнс. Абстрактная кампазіцыйная дынаміка — чырвоны клін, які ўрэзаўся ў белы круг, — стала своеасаблівым заклікам да баявых дзеянняў чырвонаармейцаў су-

тва. У Віцебску Эль Лісіцкі шмат працаваў і ў галіне праектавання супрэматычных залон для святочных залаў ды шылдаў-афішаў, заснаваных на спалучэнні яркіх колеравых сімвалаў і выразных рытмічных геаметрычных форм. Захаваўся яго эскіз шылды для Віцебскай народнай кансерваторыі: дынамічны надпіс перарываецца ў цэнтры нечаканай эмблемай, складзенай з завітка нотнага ключа, барабана і молата як алегорыі адзінства мастацтва і працы...

У пачатку 1920-х з'явіўся канструктыўзм — своеасаблівы прафесійны мастацкі метады, скіраваны на формаванне рэальных функцыянальных прадметаў. Таму паняцце "канструктыўзм" ужывалася, напрыклад, яго заснавальнікам У.Татліным у шырокім сэнсе: як вызначэнне ўсёй той сферы мастацкай дзейнасці, якую ў наш час акрэсліваюць міжнародным тэрмінам "дызайн". Аб'ектыўна да ідэі канструктыўзму былі тады, у рознай ступені, блізкія і некаторыя прадстаўнікі іншых творчых напрамкаў, сярод якіх — і супрэматыст Лісіцкі. У сваёй дызайнерскай практыцы, ужо за мяжой, ён удзельнічаў у працы шэрагу авангардных мастацкіх аб'яднанняў і фактычна стаў на адных пазіцыях з канструктыўзмам. Ён

Мандрыян, Якабус Іаханэс Пітэр Аўд, Міс ван дэр Рот, Герыгт Томас Рывтвельд, Вальтэр Трöpfel, Тэа ван Дусбург, Ласла Мохай-Надзь — імёны, што сёння ўвайшлі ў рэестр "залатога фонду" сусветнага жывапісу і архітэктурны XX ст.

У гэты час праекты Лісіцкага атрымліваюць вялікае міжнароднае прызнанне. Ён ужо лічыцца прадстаўніком мастацкага племна пастрэвалюцыйнай Расіі на Захадзе: мае магчымасць перакладаць працы Малевіча на нямецкую мову, садзейнічаць арганізацыі савецкіх выставак за мяжой, публікавацца ў прэсе Еўропы і, галоўнае, праектуе тое, што лічыцца асабліва патрэбным для грамадства ўсяго свету. Сярод яркіх работ, якія аказалі ўплыў на многіх сучасных архітэктараў, — праект "Гарызантальных хмарачосаў". Упершыню ён з'явіўся на вокладках прафесійных выданняў у 1925-м і быў прыняты ў Еўропе як узор новай расійскай (маскоўскай) архітэктурны. Вялікія кансольныя платформы лёгка ўзняты на высокія апоры са шкла, бетону і металу. Гэты аб'ект задуманы як элемент серыі будынкаў на галоўных горадабудуальных вузлах Масквы, і ўсе хмарачосы былі арыентаваны на Крэмль з улікам гістарычнай забудовы, якую аўтар аніяк не парушаў. А яшчэ асабліва вядомае

шляхі дасягнення мэты, але ў выніку даяраўся сваёй моцнай інтуіцыі, што ніколі яго не падводзіла. Ён і сам казаў: "Трэба любіць сваю справу для таго, каб чысты розум, вельмі ясны, страціць у апошні момант, — толькі тады штосьці можа быць створана". І яшчэ: "У плыні форм ёсць законы сувязі, і класічныя ўзоры не вусцішныя для сучасных майстроў. У Пушкіна і Пусена можна вучыцца не рэстаўрацыі памерлых форм, а непарушым законам Яснасці, Эканоміі, Заканамернасці". Слова, якія маглі б стаць дэвізам для многіх нашых мастакоў сённяшняга дня, ці не так? Ва ўсім, што рабіў Лісіцкі, прысутнічае эканамічная, заканамерная прастата, якая празрыста, элегантна, агульнадаступна і зусім адсутнічае той эпітаж, тая манернасць ды піхонства, якімі і цяпер засмечана наша мастацтва...

У 1930-я гады, калі пачыналася эпоха сацыялістычнага (дзяржаўнага) рэалізму і строгага цензура ўважвала сваё джала ў "левае" мастацтва, Лісіцкі страчвае сваю ранейшую філасофскую экспрэсію, характэрную для віцебскага перыяду, хаця і ўтрымлівае аўтарытэтную пазіцыю ў афіцыйным мастацкім жыцці. Ён быў вядучым афарміцелем шэрагу савецкіх часопісаў ды альбомаў, стваральнікам павільёнаў СССР на міжнародных выстаўках у Германіі. Падобная рэалізацыя таленту майстра, на мой погляд, сімптаматичная. "Выставачная" архітэктурна па саміх законах жанру прадугледжвае нейкую ідэалізацыю, увабленне не столькі праяў рэчаіснасці, колькі падсвядома-ідэальных уяўленняў пра сябе. Сімвалічная аналогія — паміж дзейнасцю Лісіцкага-афарміцеля і яго працай мастака ў часопісах "СССР на строіке", "15 лет РККА" ці "СССР строит социализм", "Фоталісец і друкар". Эль Лісіцкі стварыў шэраг выдатных па паліграфічным рашэнні нумароў часопісаў, але ўсе яны былі задуманы, у асноўным, для замежнага чытання і паступова станавіліся ўсё больш падобнымі да выставачнай вітрыны, што не мела нічога агульнага з жыццём краіны.

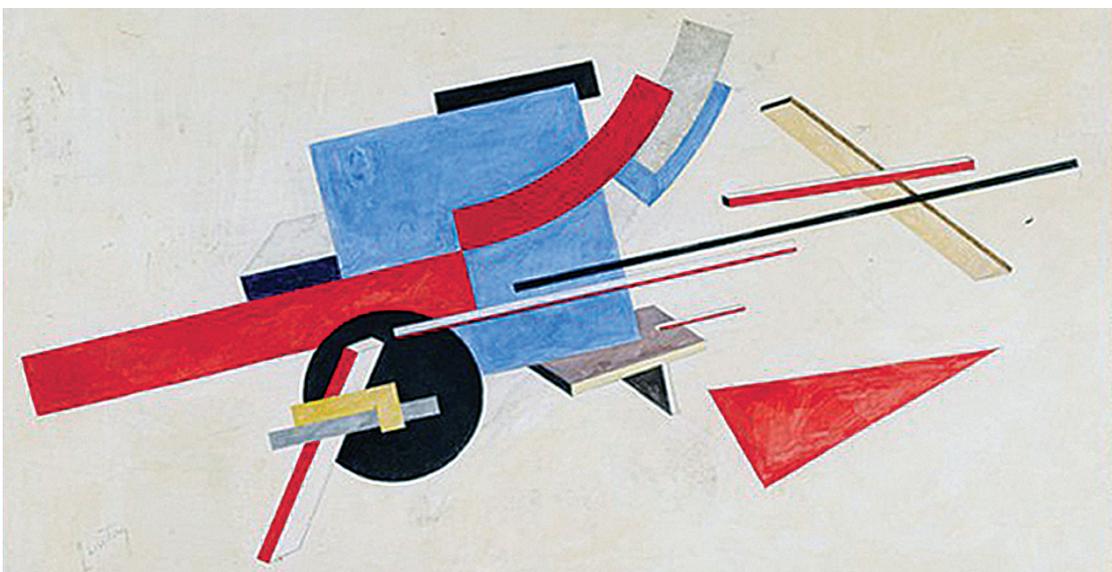
Самым наглядным і драматычным чынам разлад паміж утопіяй і рэальнасцю адбыўся ў афармленні Лісіцкім Усеаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі. У 1935-м ён быў прызначаны галоўным мастаком УСГВ. Але ў хуткім часе адмовіўся ад агульнага кіраўніцтва, пакінуўшы за сабой толькі праектаванне галоўнага павільёна. Некалькі гадоў жыцця цяжка хворы мастак (у яго было выдалена лёгкае) аддаў каласальнай працы. Ён стварыў сотні аркушаў з планами залаў і сцэнаў, варыяцыямі плафонаў ды жырандоляў, эскізамі дэкаратыўнай скульптуры і манументальных роспісаў. Але гіганцкая па аб'ёме праца аказалася няўдалай. У бяспрачнай сіметрычных агульных планах, скрупулёзна і добра сумленна намалюваных дэталях афармлення амаль немагчыма пазнаць былога Лісіцкага — аўтара смелых, арыгінальных архітэктурных ідэй, вострых пластычных рашэнняў. Мастак зрабіў працу прафесійна-дакладную, халодна-карэктную. І толькі ўвасобіў у архітэктурны тэмы росквіту калгасаў ды шчаслівага жыцця сялянства ён быў не ў стане. Але хачу сказаць вось што. Эль Лісіцкі заклаў падмурак, аснову тых прастораў рашэнняў, якія выкарыстоўваюцца сёння ў камп'ютарнай праграмах. Тып яго шрыфтовага мадэлявання ў сучасных айчынных і замежных плакатах. Ён з'явіўся прадвеснікам поп-арту 1960-х, найноўшых прыёмаў фотамантажу, канструктыўзму ў архітэктурны, сучасных рашэнняў у афармленні інтэр'ераў, мэблі і г. д. У дадзеным сэнсе "адкрыццё" Лісіцкага ў нас, і ў Расіі — яшчэ на стадыі асэнсавання, дакладней — гэта справа будучыні...

Зацягнуты працэс сухотаў стаў прычынай смерці мастака. 22 лістапада 1941 года, ужо моцна хворы, ён адначасова свай 51-ы дзень нараджэння завяршэннем працы над плакатам "Дайце больш танкаў..." А 30 снежня, калі масквічы толькі-толькі ачунялі пасля таго, як Масква мусіла выстаяла перад ворагам ды рыхтавалася з верай і надзеяй у Перамогі сустрэць новы, 1942 год, сэрца Эль Лісіцкага спынілася...

Барыс КРЭПАК

Хто ён, вядомы і невядомы Эль?

Эль Лісіцкі — у разрэзе нашай сучаснасці

Эль Лісіцкі. Адзін з фрагментаў мастацкага афармлення віцебскіх вуліц.

праць белагвардзейцаў. Усё проста і зразумела. Увесь плакат вырашаны ў трох колерах — чырвоным, чорным ды белым — і пабудаваны на сінтэзе элементарных фігур: прамавугольнікаў, кругоў і трохвугольнікаў. Аналагічная дынаміка бачная і ў схеме праекта перасоўнай дыяганальнай канструкцыі-трыбуны Леніна, створанай у вучылішчы Лісіцкім разам з вучнямі ў 1920 годзе. Вельмі цікавая задумка, праўда, нерэалізаваная. У аснове — шкляны куб з будаваным механізмам ліфта. Пад'ёмнік дастаўляе прамоўцаў на прамежную пляцоўку, каб заняць балконы, што рухаюцца, для палымяных выступленняў: зверху — для прамоўцы Леніна, у сярэдзіне — для гасцей. Завяршае аб'ект экран, на якім праецыруюцца розныя адпаведныя лозунгі ды палкія бальшавіцкія тэксты. Над гэтым праектам Лісіцкі працягваў працаваць і потым — у горадзе Лакарна, дзе праходзіў лячэнне лёгкіх. Гэты праект у 1924 годзе экспанавалася на Міжнароднай тэатральнай выстаўцы ў Вене і стаў там сапраўднай сенсацыяй. У свой час "Ленінская трыбуна", як і "Вежа" (Помнік III інтэрнацыяналу) Уладзіміра Татліна, лічылася класікай савецкага мастац-

пісаў пра гэта ўжо напярэдадні ад'езду з Віцебска ў 1922 годзе: "Асноўнай рысай сучаснасці мы сцвярджаем трыумф канструктыўнага метаду". І выступаў "за мастацтва канструктыўнае, якое не ўпрыгожвае жыццё, але яго арганізуе". Інакш кажучы, Лісіцкі стварыў гісторыю мастацтва, што даследуе прыроду пластычных катэгорый і не хаваецца за сацыялагічным, псеўдагістарычным або палітычным фасадам.

Пасля бурлівага, хаця і кароткага віцебскага "рэнесанса" для Лісіцкага пачалося новае жыццё. Летам 1921-га ён быў выкліканы ў Маскву ва "ВХУТЕМАС" — вясці курс архітэктурны і манументальнага жывапісу. Але лёсавызначальным пунктам у яго творчасці сталася камандзіроўка ў Германію і Галандыю з мэтай усталявання парушаных вайною кантактаў з дзеячамі культуры і мастацтва краін Заходняй Еўропы. Тут ён знаёміцца з берлінскімі дадаістамі, дзеячамі Баухаўза, галандскай групай "Дэ Стыль", у часопісе якой былі апублікаваны "Чорны квадрат" Малевіча і адзін з проўнаў Лісіцкага. Гэта былі яркія прадстаўнікі заходнеўрапейскага мастацтва: Піт

атрымаў фотамантаж хмарачосаў для плошчы ля Нікіцкіх варот. Стылізаванае аксанаметрычнае адлюстраванне будынка Лісіцкі выкарыстаў і для свайго персанальнага знака. Ды і ў афармленні экспазіцыі ён скарыстоўвае зусім новыя для таго часу сродкі ўплыву на глядача: складанае асяццэнне, прымяненне інструментарыя кінематографа, фотакалажы, розныя механізмы, што рухаюцца (гэтую справу ён любіў асабліва), ды шмат іншых эксперыментаў, якія і сёння няпроста рэалізаваць. Але ў мастацка-архітэктурнай спадчыне Лісіцкага — цяжкі лёс. Многія будынкі так і засталіся праектамі, бо не адпавядалі даступнай тэхналогіі або не задавальнялі патрабаванні функцыянальных ці ідэалагічных устаноў. Амаль усе рэалізаваныя — гэта часовыя выставачныя прасторы, якія былі збудаваны за мяжой, цяпер страчаныя і вядомыя толькі па фатаграфіях.

Трэба падкрэсліць, што многае ў мастацтве Лісіцкага можна растлумачыць асаблівацю яго натурны. Урэшце, гэта адносіцца да любога таленавітага творцы. Лісіцкі аказаўся строгім і паслядоўным рацыяналістам, які дакладна прадумваў

**ШТОТДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНИЦКАЯ
ГАЗЕТА**
Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Марына САМОНЧАНКА
(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Тацяна КОМАНОВА,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫН.
Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Пётр ВАСІЛЕЎСКІ
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела
фоталістаграфіі —
Юрый ІВАНОЎ

Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.

Тэлефоны:
(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23
Тэлефон/факс:
(017) 334 57 41
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by
E MAIL: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведваюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца працы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

"Культура", 2012.
Індэкс 63875, 638752
Наклад 7857
Падпісана ў свет
20.07.2012 у 19.00
Замова 3054
Дзяржаўнае прадпрыемства
"Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзейнасць
ЛВ №02330/0003879
ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар —
ПРЫКО Алег Васільевіч
Першы намеснік дырэктара —
КРУШЫНСКАЯ
Людміла Аляксееўна
Намеснік дырэктара
па маркетынгу —
СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл.: (017) 290 22 50
(прыёмная).
Бухгалтэрыя:
тэл.: (017) 334 57 35

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва
Беларусі
XII — XVIII стст.
■ Мастацтва
Беларусі
XIX — пач. XX стст.
■ Мастацтва Беларусі
XX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі
XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін
Заходняй і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:
■ "Пейзаж XX ст.
Дарогі,
па якіх ніхто
не ходзіць"
(Барыс Казакоў,
выстаўка
адной карціны).
■ "Веткаўскія іконы
XVIII — XIX стст.
у шытых бісерных
акладах" (з фондаў
Веткаўскага музея імя
Ф.Р. Шклярава
і прыватных калекцый).
■ "Сяргей Каткоў
і вучні".
■ Партрэт **Войцэха
Пуслоўскага**
пэндзля **Валенція
Ваньковіча**.
■ **Случкія паясы**
з фонду
Нацыянальнага
мастацкага
музея Літвы.
■ **"Анатоль Каплан.
Графіка"**
(з фонду
Нацыянальнага
мастацкага музея
Беларусі).
■ **"Пад мірным небам"**
(праект
"Нашы калекцыі").

Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."**

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыяна-
льная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

■ Пастаянныя экспазіцыі:
"Парадныя залы",
"Жыццё і творчасць
Валенція Ваньковіча",
"Сядзібны партрэт XVII —
сярэдзіны XIX стст.".
■ "Цярноўнік крэ-
саў" (сямейнае фота
Ваньковіча-Вайніловіча,
прысвечанае
Эдварду Вайніловічу,
заснавальніку
Чырвонага касцёла).

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная
экспазіцыя.
■ "Традыцыйнае
іранскае мастацтва".

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ
Ў Г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.

Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
■ Экспазіцыя
"Культура
1-й пал. XIX ст.".
■ Выстаўка рускага
жанравага
жывапісу
XIX — пачатку XX стст.

МУЗЕЙ *
**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:
■ "Старажытная
Беларусь".
■ "Беларусь
XVI — XVIII стст.
у партрэтах
і геральдыцы".
■ "Водбліскі ваеннай
славы".
■ "Мастацтва
ў гарадской
культуры XIX — пач.
XX стст.".
■ "Вайна 1812 г.
у гісторыі Мінска".
Выстаўкі:
■ "Палац вялікіх
князёў літоўскіх
у Вільнюсе"
(са збору
Нацыянальнага
музея-палаца вялікіх
князёў літоўскіх
у Вільнюсе).
■ "Экспануецца
ўпершыню.
3 паступленні 2011 г.
у збор
Нацыянальнага
гістарычнага музея
Рэспублікі Беларусь".
■ "Каштоўныя
ўзоры" (золата ў
помніках дэкаратыўна-
прыкладнага мастацтва і
пісьменства).
Дом-музей І З'езда РСДРП
г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ "Сад камянёў"
(у гонар Перамогі
ў Вялікай Айчыннай вайне).

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі
раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Мір стары — Мір
новы" (фотавыстаўка).
■ "Кветкі для Марыі"
(Л.Зарубіна).

**"НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"**

г. Нясвіж, вул.
Ленінская, 19.
Тэл.: 53196

■ Выстаўка
**Еўрапейская
рэпрадукцыйная
гравюра XIX ст."**
(са збору Брэсцкага аблас-
нога краязнаўчага музея).

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

**НАГАДВАЕМ! ЗАВЯРШАЕЦЦА
ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
НА ЖНІВЕНЬ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ!**

**Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.**

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА**

г. Мінск,
вул. Акадэ-
мічная, 5.

Тэл.: 294 91 96.
■ Экспазіцыя
"Якуб Колас. Жыццё
і творчасць".
■ Выстаўка
"Па мясцінах Коласа"
(графічныя работы
Міколы Купавы).
■ Тэатралізаваная
экспедыцыя паводле
казак Якуба Коласа.
■ "Таямніцы Дома
Песняра":
інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск,
вул. Янкі
Купалы, 4.

Тэл.: 327 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя.
"Жыццё і творчасць
Янкі Купалы".
■ "Неўміручая
Паўлінка" (да 100-годдзя
напісання Янкам Купалам
п'есы "Паўлінка").
■ Цыкл музейна-педага-
гічных заняткаў з элемен-
тамі тэатралізацыі
"Дзядзька Янка, добры
дзень!" для дзяцей
малодшага школьнага
ўзросту і сямейнага
наведвальніка.
■ Інтэрактыўная гульня "У
пошуках Папараць-кветкі".

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:
■ "Апякункі паэтычных
нябёс" (літаратурна-
дакументальная).
■ "Васіль Быкаў. Шлях,
вызначаны лёсам".
■ "Свет вачыма
дзяцей" (творы
выхаванцаў Дзіцячага
дома-інтэрната для
дзяцей-інвалідаў
з асаблівасцямі
псіхафізічнага развіцця).
■ "Няхай світае свету!"
(да 40-годдзя выдавецтва
"Мастацкая літаратура").

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалеж-
насці, 25а.

Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Партызанскі
лагер".

■ "1812 г. Вайна і мір"
(літаграфіі і гравюры
з калекцый У.Ліхадзедава
і У.Пецфіева).

**ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.

Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка
палаца

Выстаўкі:
■ "Адрас Савецкі Саюз".
■ "Гонар і веліч краіны
гор".
■ "Гомель будуюцца"
(да 870-годдзя
першай згадкі
пра горад у летапісных
крыніцах).
■ "Старадаўнія гарады
Беларусі ў кнігах
і артфактах"
(да 1150-годдзя
Полацка).
■ Жывапіс І.Саладоўніка.

Аб'ява*

**ОАО "Гомель-
Белпромкультура"**
спеціалізаванное предприятие
по комплектації объектов культуры

**предлагает
любое
звуковое
и световое
оборудование
производства предприятий
Республики Беларусь**
Форма оплаты любая.
Доставка и монтаж.

**г. Гомель, ул. Барыкина, 82 "Б"
0232 408-172, 408-182;
+375 29 681 15 30
www.GBPK.by**

■ Творчасць У.Кароткага.
■ "Трансфармацыя"
(металічныя скульптуры
В.Малахава).
■ "Нязменныя сведкі
часу"
(выстаўка перыяду
XVIII — XX ст.).
■ "Жывёльны свет
Гомельскага парку"
(фотавыстаўка
па матэрыялах акцыі
"Дзень Зямлі").
Экспазіцыі:
■ "Культавыя
прадметы"

"Дамавая царква",
паўночны рызаліт
палаца).
■ "Загадкавыя
фантазіі мора"
(грот палаца).
■ Экспазіцыя,
прысвечаная
дзяржаўнаму дзеячу
СССР А.Грамыку.
■ "Чырвоная гасцеўня".
■ "Зала ўрачыстых
прыёмаў".
■ Экспазіцыя
адкрытага захавання
археалагічнай
калекцыі музея
(цокальны паверх
паўднёвай галерэі
палаца).
■ "Старажытная
гісторыя Гомельшчыны"
(археалагічная экспазіцыя).
Вежа палаца
Румянцавых і Паскевічаў
Экспазіцыя:
"Уладальнікі Гомельскага
маёнтка Румянцавы
і Паскевічы".

Выстаўкі:
■ "Свет класікі" (звыш
80 арыгінальных твораў
XIX ст. з кніжнага збору
князёў Паскевічаў).
■ "Класікі
беларускага
жывапісу XX ст.".
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
■ Куток жывых
экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных

раслі і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя
майстэрні і аддзел
па турызме (вул. Кірава, 8).

**ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ**

г. Гродна, вул.
Замкавая, 16.

Тэл.: (8-0152) 74 25 13.
Экспазіцыі:
■ "Рэлігія і культура
ў Беларусі"
(хрысціянскія канфесіі,
іслам, іудаізм).
■ "Эпоха. Час. Будынак"
(гісторыя палаца,
дзе размешчаны музей).
Выстаўкі:
■ "З крыніц
спрадвечных"
(традыцыйная культура
беларусаў).

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель, вул.
Пушкіна, 5.

Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная ваенна-
гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка
тэхнікі на адкрытай
пляцоўцы.
■ Выстаўка "Захава-
ем на вякі. Новыя
паступленні і набыткі
са збору Гомельскага
абласнога музея ваен-
най славы".
■ На тэрыторыі музея
працуюць пнеўматычны цір.
■ "Музей крыміналіс-
тыкі".

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул.
Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

Юбілейныя выстаўкі:
■ "Мастаці
Гомельшчыны-2012".
■ Юбілейная выстаўка
Сямёна Абрамава
"Мастацтва — маё
жыццё".
■ Выстаўка Марыны
Эльшэвіч "На беларуска-
кітайскай мяжы...".

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 327 26 12.

■ Выстаўка па выніках
Адкрытага
рэспубліканскага
конкурсу творчых
работ сярод навучэнцаў
"Будучыня,
якую мы хочам".
■ Выстаўка
дыпломных работ
студэнтаў
кафедры народнага
дэкаратыўна-прыкладнага
мастацтва БДУКІМ.